

Csehov szerelmei

Levél-játék

játék a levelekkel

Színpadra alkalmazta: Kiss Csaba

*Radnai Annamária és Szirotina Szvetlana
fordítása alapján*

2001

1. szín: A LÁNY

Lika Mizinova

- FÉRFI *(olvassa)* „Milyen kínzásokat gondoljunk ki a maga számára, ha mégsem jön ide? Leöntöm forró vízzel és izzó fogókkal tépek ki a hátából egy darab marhahúst.”
- NŐ *(kikapja a kezéből - megérzi a szavakban levő vágyat - vággyal olvassa)* „Milyen kínzásokat gondoljunk ki a maga számára, ha mégsem jön ide? Leöntöm forró vízzel és izzó fogókkal tépek ki a hátából egy darab marhahúst... „
- FÉRFI „Itt nálunk a poloskáknek és svábbogaraknak se szeri, se száma. Szendvicset csinálunk belőlük és megesszük. Jó íze van.”
- NŐ *(kiveszi a kezéből - tovább olvassa szenvedéllyel, könnyörgőn)* „Melita, írjon legalább egy-két sort. Ne adjon át bennünket az idő előtti feledésnek. Legalább tegyen úgy, mintha még emlékezne ránk: Hazudjon nekünk, Lika. A hazugság jobb a közömbösségnél.”
- FÉRFI „A hazugság jobb a közömbösségnél?!” Ugyan!
- NŐ *(belegondol - beleborzong)* „Izzó fogókkal egy darab marhahúst?” - *(leül az asztalhoz, nevetve odafirkant két szót - mint egy boldog kamasz, aki szemtelenkedik a nagy íróval)* Felháborítóak a levelei, Anton Pavlovics, teleír egy egész oldalt, aztán kiderül, hogy csak három szóból áll, és annak is alig van valami értelme. Legszívesebben adnék egy nyaklevest Magának, az ilyen levelekért...
- FÉRFI *(helyesbít)* Nem! Nem! Ez naivabb! Sokkal naivabb! A lány alig múlt tizenkilenc... fiatal, tiszta, természetes... *(elmondja a maga szája íze szerint)* „Felháborítóak a levelei, Anton Pavlovics, teleír egy egész oldalt, aztán kiderül, hogy csak három szóból áll, és annak is alig van valami értelme. Legszívesebben adnék egy nyaklevest Magának, az ilyen levelekért..._

Játék a vággyal

- LIKA *(nagy kedvvel, lendülettel.)* Ma a Dumában írtam Önnek egy hosszú levelet, még jó, hogy nem adtam fel - újra elolvastam és elrettentem - merő siránkozás! *(eldobja, új lap)* „Hogy utazott? Nyilván volt alkalma ötször megebédelni, megvacsorázni és egyáltalán, kiválóan múlatja az időt. Mélabúját, vagy csak egyszerű keserűségét Moszkvában hagyta, és most egészen „serensés”-nek érzi magát

ANTON Dumai firkász! Levelét megkaptam... Hálás köszönet és meghajlás érte. A tekintetben, hogy volt-e időm ötször ebédelni és vacsorázni a vonaton, Ön téved: 14 alkalommal ebédeltem és vacsoráztam. A mélabúmat pedig, megfigyelésével ellentétben, nem hagytam Moszkvában, hanem magammal hoztam Pétervárra...

LIKA Óh, Pétervár, Moszkva! Óh, mennyire irigylem; ha csak az Aleut szigetekre el tudnék utazni, már boldog lennék...

ANTON Az Aleut szigetekre vágyik? Ott boldog lesz? Nos, akkor utazzon az Aleut szigetekre, majd szerzek Önnek szabadjegyet, meg az Ön Barcall-jának, vagy Bucefál-jának is – elfelejtettem a vőlegénye vezetéknevét. *(A Bucefál-on Lika nagyot nevet).* Legyen Trofim, vagy franciásan Le Trophim! És miért bánatos reggelente? És miért nézi le a levelét, amelyet reggel írt nekem? Jaj, Likácska, Likácska! Egy írónő, bátyám ismerőse azt írja nekem: *(egy unatkozó, spleenes nő tónusában)* „A dolgaim, amúgy, rosszul mennek – azon gondolkodom el kéne utazni valahová Ausztráliába.” Maga az Aleut szigetekre, ő Ausztráliába! De hová utazzam én? Maguk megkaparintották legjobb földrészeket. Búcsúzom, lelkem gonosztevője.

Az Ön Híres írója.

LIKA Útközben, hazafelé Moszkvába, ne felejtsem el betérni Bagankovóba, üdvözölni szerény személyem. Halálosan hideg van; szörnyen megfáztam; harmadik éjjel nem alszom, tegnap megint véreset köhögtem... *(drámázva)* éppen a maga elutazása utáni napon! El tudom képzelni, hogy mulat Maga ezen. Na, most már biztosan unalmas vagyok, bocsásson meg... Választ Öntől, természetesen nem várok, hiszen hát én csak egy dumai firkász vagyok, Ön pedig a híres író Csehov, de azért legyen egészséges és ne felejtse el

L. Mizinovát

ANTON Kész szégyen ilyen levelet küldeni! *(mint orvos)* Az pedig, hogy köhög, egyáltalán nem jó. Igyon „Obersalzbrunnen”-t, szedjen Dover-port, hagyja abba a dohányzást és ne beszélgesse az utcán. Ha meghal, Trophim főbe lövi magát, a Ragyás pedig rángógörcsöt kap. *(groteszkre vált)* A halálának csak én fogok örülni. Olyan fokon gyűlölöm magát, hogy csak az említésére hörögni kezdek, *a la* nagymama: „eöhhh”... „eökh”...eökh”... Legszívesebben leforráznám Magát forró vízzel. Szeretném, ha ellopnák az új bundáját (8 rubel 30 kopek), a kalucsniját, a csizmáját, ha csökkentenék a fizetését, ha Trophim, miután feleségül veszi, sárgaságot kapna, csillapíthatatlan csuklást, a jobb arcára pedig görcsöt.

Így zárja levelét: „Kész szégyen ilyen levelet küldeni!” Miért szégyen? Írt egy levelet, és máris azt hiszi, megalkotta a bábeli tornyot. Nem azért helyezték az értékelési csoporthoz, hogy szüntelen a saját összes lépését és cselekedetét értékelje. Biztosíthatom, hogy levele a legnagyobb mértékben megfelelő, rideg, összeszedett, és minden jel szerint magasabb körökből való ember írta.

Hát, mindenesetre most már Ég Önnel, legyen egészséges, boldog és vidám. *(énekli a kuplét Offenbach Szép Helénájából)*

Hogy a kedvét leljük,

Gyerünk és ne vessünk,

Trallala, trallala!

(Lika átveszi – kis koloratúrral, hiszen ő is énekelni tanul)

(a romantikus jókedven belül komolyan – amolyan „félre a tréfával”- hangnem) Jöjjön ide, Lika! Van csodálatos kertünk, árnyas fasorunk, félreeső zugaink, patakunk, malmunk, holdas estéink, fülemüléink, pulykáink... A patakban és a tóban nagyon okos békák. Gyakran sétálunk, olyankor általában behunyom a szemem, a jobb karomat kinyújtom, azt képzelve, hogy Ön megy alatta...

(és még egyszer – egyszerűen, őszintén, idézőjelek nélkül kimondva a vágyat) Jöjjön ide, Lika! Van csodálatos kertünk, árnyas fasorunk, félreeső zugaink, patakunk, malmunk, holdas estéink, fülemüléink, pulykáink... (Lika átveszi tőle, nevetve, boldogan vele együtt susogja, kacsagja a levél végét) A patakban és a tóban nagyon okos békák. Gyakran sétálunk, olyankor általában behunyom a szemem, a jobb karomat kinyújtom, azt képzelve, hogy Ön megy alatta...

Játék a féltékenységgel

LIKA *(gonoszul, mint egy kölyökvidra továbbsodorja a jókedvet) Most értem haza az Önétől. Barátja, Levitán, a festő kísért haza! Ez a levél, nyilván nem lesz olyan megfelelő, rideg, és nem fogja magán viselni a magasabb körök jegyét. Nagyon nagy örömet szerzett ma a levelével. Nem is reméltem ilyen szerencsét. Ha még boldogabbá akar tenni, írjon még. Ne figyeljen a kézírásomra, sötétben írok, ráadásul közvetlenül azután, hogy Levitán elkísért. És Önt ki kíséreti? Jöjjön!*

ANTON Sietek Önnek örömet szerezni, mélyen tisztelt Ligyija Sztahievna... *(hártyapapírra) Gondolom, ez a papír teljes mértékben kielégíti a legkifinomultabb ízlést is a magasabb körökben, amelyhez Levitán, Fjodorov és a lóvasuti ellenőrök is tartoznak. (Lika nagyot nevet) Egyidejűleg kénytelen vagyok*

elkeseríteni Önt, mélyen tisztelt Ligyija Sztahievna: nem érkezem meg a jövő hét szerdájánál előbb. Bocsásson meg, hogy a levelem ennyire pongyola; fel vagyok dülva, reszketek és félek, nehogy levelezésünkről értesüljenek a magasabb körök. Kérem, senkinek ne mutassa meg a leveleimet! Maradok híve

Anton Savanya

Ha ez a papír tetszeni fog Önnek, remélem írásban köszöni meg. Mindenkinek mutogatom a leveleit – dicsekvésből, természetesen. Bibikov, aki találkozott nálam magával, azt írta Pétervárra, hogy "Csehovnál láttam egy feltűnően szép lányt"... Mit szól?

UI. Ne vegyem feleségül Mamunyát? Csak három sort írjon. Könyörgök!

LIKA Óh, mikor tér már vissza, mert így, már majdnem egy hete szenvedünk. Jaj! Ne figyeljen arra, hogy miket írok Magának, ma boldog vagyok! De azért jöjjön minél előbb, unalmas nagy emberek nélkül.

ANTON Nálunk vendégeskedik Pjotr Vasziljics a tüzér fiával, aki többnyire ebéd után szokott durrogtatni, csak nem ágyúból. Pjotr Vasziljics olyan fokon édes és érző lélek, hogy kezdek hinni az igaz barátságban. Minden durrantás után odamegy a fiához és gyengéden megcsókolja a fejét... Lelkemből kívánok Önnek is hasonló férjet és gyermeket...

LIKA Tegnap este nálam járt a húga, aztán megérkezett Kuvsinnyikova és Levitán. Micsoda szemtelenség, hogy együtt jönnek hozzám! Biztos vagyok benne, hogy Maga nem tett volna ilyet. Szerdán az Ön egész családja meg fog látogatni, ha még Maga is itt lenne, egészen boldog lennék, szeretném megtartani a leánybúcsúmat, mert úgy döntöttem, „csak-azért-is” férjhez megyek (csak nem Trophimhoz)... Kívánom, hogy még 28-szor meg tudjon vacsorázni, remélem, egy évre jóllakik. Tudja, ha Levitán egy kicsit is hasonlítana Önre, elhívnám őt vacsorázni! Úgy nézem, a három sort, amit kért, megírtam, Ön már szörnyen ásítózik, én is álmos vagyok, ezért be kell fejeznem... Jó éjszakát! *(lefekszik)*

ANTON *(az alvó nő fölötti gyöngédség, líra)* Aranyos, gyöngyházfényű, selyem Lika! A mongúz, amit Ceylonból hoztam magammal, a harmadik napon megszökött... Jöjjön ide virágokat szagolgatni, halat fogni, sétálni és bögni. Óh, csodálatos Lika! Amikor bögve áztatta könnyeivel jobb vállam (a foltokat kivettem benzinnel) és amikor ette a kenyerünket és a marhasültet, egyik hatalmas darabot a másik után, és mi irigyen néztük az arcát és tarkóját. Óh, Lika, Lika, pokoli szépség!... ne adja át magát a kétségbeesésnek, hanem

utazzon ide, hozzánk, és mi minden erőnkkel a karjainkba zárjuk. De ha az Alhambrába megy Trophimmal, azt kívánom, véletlenül szúrja ki a szemét egy villával.

Az Ön híres barátja,
Janosz Gunyadi (savanyúvíz)

LIKA *(játékos kárörömmel)* **U.I. A mongúz visszajött!**
(legszívesebben megölelné és csak szorítaná az első világháborúig) Csodálatos és páratlan Anton Pavlovics. Mindenekelőtt üdvözetem a mongúznak, kívánom, hogy újra megszökhessen magától... Borzasztóan szeretnék elutazni Magához, de most nem szabad, mert nagyon köhögök, gyógyvizeket iszom meg mindenféle undokságot... de remélem, hamarosan újra bőghetek egy sort a vállán...

Biztos sok küllőt fogott és mind megette; elképzelem, ahogyan eszik - most nyilván még többet, gondolom, örömeiben, hogy meglelt a mongúz. Ha még nem butult el teljesen, írjon. A címem ugyanaz mint a Levitáné... Trophim üdvözlí.

ANTON *(játékos, bár lelke mélyén szomorú, magányos)* Csodálatos, elbűvölő Lika! Egészen eltelve a cserkesz Levitánnal, maga tökéletesen elfelejtette, hogy megígérte Iván bátyámnak, június 1-én ideutazik, és egyáltalán nem válaszol a húgom leveleire sem. Én is írtam magának Moszkvába, hívtam, de az én levelem is pusztába kiáltott szó maradt... *(ezeket a sorokat még egyszer elmondja, szinte csak magának. **A második olvasat nagyon fájdalmas**)* Egészen eltelve a cserkesz Levitánnal, maga tökéletesen elfelejtette, hogy megígérte Iván bátyámnak, június 1-én ideutazik, és egyáltalán nem válaszol a húgom leveleire sem. Én is írtam magának Moszkvába, hívtam, de az én levelem is pusztába kiáltott szó maradt... *(viccelni próbál)* Értse meg, hogy nemcsak elcsigáz a folytonos várakozás, de költségekbe is ver minket: ebédre általában az előző napit esszük, de ha vendéget várunk, akkor marhapecsenyét készítünk, amit a szomszéd hentesnél meg kell venni.

Lika élvezettel nézi Anton játékos kínládását, a fájdalmat, amely átsüt a viccek szövetén. Tetszik neki, hogy ezt az iránta érzett vágy váltotta ki.

Adja át üdvözetem Levitánnak. Kérje meg, hogy ne írjon minden levelében Magáról. Először is, ez nem valami nagylelkű tőle, másodszor, semmi közöm a szerencséjéhez.

Legyen egészséges és boldog, ne felejtse el minket. A foglárnö tisztelteti.

-átlótt szív-
Ez az aláírásom.

Jöjjön, mert különben nagyon pórul jár.

(Egy ismeretlen fiatalember fényképének a hátára firkant valamit és Lika asztalára teszi)

LIKA *(csodálkozva forgatja)* Ez ki? *(tanácstalanul olvassa)* **„Lidának Petya! Drága Lika! Itt küldöm neked a pofámat. Holnap találkozunk. Ne felejtsd el a te Petykádat. 1000-szer csókollak!!!” - Megvettem Csehov elbeszéléseit: micsoda gyönyörűség! Vedd meg te is. Micsoda egy édes vagy te!”**
(felkacag) Ez a maga írása... Ezt maga írta... Lidának Petya
(megcsókolja) Ez Maga volt! „Micsoda egy édes vagy te”

ANTON *(depresszív, furcsa, előérzetes szomorúság)* Lika, ádázul fagy odakint meg itt bent a szívemben, éppen ezért nem írok magának olyan hosszú levelet, mint amelyet szeretett volna... A hőmérőben a higany mínusz tízre szállt. Az összes sz-betűs káromkodással illetem ezt a higanyt, de ő mindenre csak szeme hideg villogásával válaszol... Hol a tavasz? Lika, hol a tavasz? Ez utóbbi kérdést szó szerint értse, és ne keressen benne rejtett értelmet.

Ó jaj, én már öreg fiatalember vagyok, szerelmem már nem nap és nem hoz tavaszt sem nekem, sem annak a madárkának, akit szeretek. *(szaval)* Lika, „így, ilyen forrón, nem téged szeretlek, szépséged énrám hiába ragyog; elmúlt ifjúság, árnyá hűlt napok, régi sebeim sajdulnak tebenned...”

LIKA *(egyre csak nevet... átveszi a hártypapírra írt levelet, halkán, magában duruzsolva újraolvassa, mintha csemegézne a férfi fájdalomában – a vége felé már nem nevet rajta, megérti?)*
 „Ó jaj, én már öreg fiatalember vagyok, szerelmem már nem nap és nem hoz tavaszt sem nekem, sem annak a madárkának, akit szeretek?”
(nézik egymást – hosszan, némán - keresve a másik mélyebb szándékát)

ANTON Tetőtől talpig, szívvel-lélekkel, a sírig, az önfeledtségig, a kábultságig, a veszettségig maradok az ön

Antoine Tyiekofja
(így ejti ki Uruszov herceg)

Üdvözlje a nevemben Levitant.

(ez a szokásos játékoknál keményebben hangzott, mintha egy döntés első lépése lenne – Csend. Csak az ingaóra... meg a szél. Lika egy friss folyóiratot lapoz.)

LIKA *(ledobja a lapot - dühösen, sértetten, megbántottan)* Micsoda egy vadember maga, Anton Pavlovics! Hogy tehette ezt? *(idézi)*
 - Örültem szeretem magát – suttogta a festő a nő arcába lehelve – Szóljon egyetlen szót, és megszűnök élni, megszűnök festeni... - Hangja elakadt az izgalomtól. – Szeressen engem, szeressen... *(ledobja a lapot)*

- ANTON *(nem felel - fakón, keserűen ül, nézi a lányt – tán még büntudat is van a tekintetében)*
- LIKA Micsoda egy vadember maga Anton Pavlovics! Micsoda vadember! *(a dühtől könnyel a szemében - gúnyolódvá)* „Szeretsz? Igen, szeretsz? Ah, milyen éjszaka! Milyen csodálatos éjszaka! – lihegte a festő és mohón csókolgatta a nő kezét” *(csend, míg megnyugszik kissé)* De nem! Nem! Nem sértődtem meg, egyáltalán nem is szoktam megsértődni. Pontosán tudom, hogy ha maga valami sértőt mond, vagy tesz, azt nem akarattal csinálja, hanem azért, mert magának teljesen mindegy, hogy mit szólnak ahhoz, amit cselekszik... *(még mindig nem leli a helyét, forrong)* Tegnap nálam volt Levitan és megint beszélgettünk a novelláról. Úgy tűnik, ő maga is átlátja már, hogy nagyon bután sült el az egész... nagyon bután. *(kimegy)*
- ANTON *(ír)* Likuszja! Maga megharagudott rám galambocskám, de biztosíthatom, hogy eszem ágában sem volt, hogy bármi sértőt, vagy tapintatlant mondjak Önnek. Bosszús voltam, mert elutazott. Élünk békében, Likuszja.

A szakítás fokozatai

- LIKA *(visszajön)* Ma végre hazaérkeztem és gondolom, nem fogja meglepni, hogy még aznap kedvem támadt írni Önnek. Félretéve minden álönérzetet - nagyon szomorú vagyok és nagyon szeretném látni Önt... Belátom, hogy túl kislányosan viselkedtem és ez nagyon kínoz engem. Ne mutassa meg ezt a levelet senkinek; elég, ha Ön előtt nevetséges vagyok, nem kell, hogy mások előtt is az legyek. Tényleg nevetséges – annyira megfeledkeztem magamról, hogy nem értettem a viccet, komolyan vettem... Érzem, hogy badarságokat írok, de nem tudok nem írni. Szörnyen elfáradtam, kimerültem saját mindenféle gondolataimtól és a magyarázkodásoktól – mindez két nap leforgása alatt... Annyira szeretném látni önt...
- ANTON *(a bezárkózás játékos kezdete)* Édes kis sárgadinnye! Likuszja, ahelyett, hogy siránkozna és egy nevelő nő stílusában szidná magát és engem az ostoba (?) viselkedésünk miatt, inkább arról írjon, hogyan él, mivel foglalkozik, és egyáltalán, hogy mennek a dolgai. Udvarolnak-e Önnek a rzsevi dragonyosok? Engedélyezem az udvarlást, azzal a feltétellel, kis lelesz, hogy legkésőbb július végén ideutazik. Hallja-e? Legkésőbb július végéig, különben bottal verem el. Írjon többet, válaszolni fogok.
- Emlékszik, amikor kora reggel a mezőn sétáltunk?
Most röviden írok, mert Szvabogyin siet.

Viszontlátásra Likuszja, édes kis sárgadinnye.

Egészen Az Öné, Midász Király

LIKA

(kifakad) Ezek az állandó mellébeszélések! Röviden írok, mert Szvabogyin siet, vagy mert hideg van, vagy mert valami más van. Nekem úgy tűnik, még nem volt rá példa, hogy valami meg ne akadályozta volna abban, hogy egy rendes levelet írjon. Azt írja, emlékszem-e arra, amikor együtt sétáltunk – **ÉN** emlékszem, hát maga?

Írjon! Nem nyugszom meg, amíg nem kapok legalább két sort Öntől és nem látom, hogy ugyanúgy gondol-e rám, mint régen... Írjon! Ah milyen buta az egész, és minél többet írok, annál butább lesz.

ANTON

(a következő rész szinte folyamatos vergődés a vágy és a tréfás eltartás között – szinte soronként vált, kimondja, visszaszívja, kicsavarja, átfordítja – és közben érezni, mennyire fél attól hogy végleg elveszíti a nőt. De ennél közelebb engedni sem akarja) Nemes szívű, tisztességes Lika! Miután megírta, hogy a leveleim semmire nem köteleznek, megkönnyebbülten felsóhajtottam, és íme, egy hosszú, félelem nélküli levelet engedek meg magamnak... Lika, magában egy nagy krokodil fészkel, és tulajdonképpen jól teszem, ha a józan eszemre és nem a szívemre hallgatok, amelyet maga megharapott. Távolabb, távolabb tőlem! *(csend - tisztán)* De nem, Lika. Bárhová is küldöm, engedje meg szegény fejemnek, hogy beleszedüljön az Ön parfümjébe, és segítsen nekem szorosabbra vonni a hurkot, amelyet már a nyakamba vetett!

LIKA

(félhangosan – magának, de nagyon őszintén, megtörtén) Mennyire szeretném szorosabbra vonni azt a hurkot. De nem mindenki arat úgy, ahogy vet. Életemben először ér ekkora kudarc.

ANTON

(kilép a közös pillanat csendjéből, őszinteségéből – megint játékos a vallomás. És visszaszívható) Lika, magában egy nagy krokodil fészkel, és tulajdonképpen jól teszem, ha a józan eszemre és nem a szívemre hallgatok, amelyet maga megharapott. Távolabb, távolabb tőlem! *(csend)* De nem, Lika. Bárhová is küldöm, engedje meg szegény fejemnek, hogy beleszedüljön az Ön parfümjébe... Azt hiszem ostobaságokat írok. Tépje szét ezt a levelet. Bocsásson meg, a kusza betűkért, és ne mutassa meg senkinek. Ah! Ah! Baszov azt írja, hogy maga ismét dohányzik. Ez disznóság, Lika. Megvetem a maga jellemét. *(A nő nem érti, miért menekül a férfi - riadtan, csodálkozva nézi)*

Mindennap esik az eső, de a föld mégis száraz marad. Nos, viszontlátásra, lelkem kukoricája. Pimasz tisztelettel csókolom púderes dobozát és irigylem ócska csizmáját, amely

mindennap látja magát. Írja meg, milyen sikerei vannak. Sok szerencsét kívánok, és ne felejtse el az ön által legyőzött

Midász királyt

LIKA

(ugyanabban a modorban vág vissza – mint jó diák, aki tanult mesterétől. A levél úgy indul, mint egy igazi szakítás) Jaj, Anton Pavlovics, nem is tudom, hogyan kezdjek hozzá, amit meg kell írnom, attól félek, hogy nagyon rosszul fog esni Önnek! Bocsásson meg nekem, felejtsem el engem és adja vissza a leveleimet! Arról van szó, hogy elmentem a bácsihoz a névnapjára, részt vettem az élőképekben és hát a szomszédunk (72 éves) megkérte a kezemet. Nos, menyasszony vagyok! **(a következő mondatot kétszer, először gúnnyal-váddal, de másodszorra elfogy a türelme, könnyes, dühös lesz)** **Sokáig vívódtam az Ön iránti szerelem és a józan eszem között – végül az utóbbi győzött.** Először is szeszgyára van, másodszor öreg és borzalmasan kövér, de fő a hiúság – szeszgyárosnének lenni! Most biztosan megdicsér engem. Az esküvő napja még nincs kitűzve; attól függ, hogy maga mikor tud jönni, mert ilyen létfontosságú lépést nem tehetek maga nélkül. **Ah, bácsi, ne szeressen már többé senkit, mert ez nekem túlságosan fájna.** Bizonyára, maga fertőzött meg engem eszességgel és óvatossággal, és ez lett belőle. Csak egyelőre – ez titok!... Mit szól ehhez? *(szinte sír)*

ANTON

(nem felel)

LIKA

Szóval, nem akar nekem írni? Ha sajnálja a papírt és bélyegeket, akkor küldhetek Önnek. Ha nem kívánja, hogy írjak, akkor azt is egyenesen bejelentheti. Nem fogok feleslegesen papírt piszkítani és gyöngyöt szórni! Mégis, régi barátságunk emlékére írjon gyakrabban, igazán, ez nem olyan nehéz! Ne legyen önző! Isten Önnel, félistenem!

U.I. Ne is jusson eszébe az én két levelemre megint eggyel válaszolni – ugyanis Öntől ez is kitelik. De ha mégis eggyel válaszol, akkor az kétszer olyan hosszú legyen.

ANTON

(fáradt, depressziós) Meguntam az ivást és az evést, megundorodtam az alvástól, írni, horgászni és gombászni pedig nincs időm. Írjon, lelesz, különben unatkozom. De a legjobb az lenne, ha ideutazna. Jobb, mint a levél. Olyan jól gyógyítom a kolerát, hogy az élet Melihovóban teljesen veszélytelen... Na, jó egészséget, kis szöszke. Várom magát és az érkezéséről ábrándozom, mint sivatagi beduin a vízről. Minden jót!

Az Ön Antoine-ja

LIKA

(kezdi észrevenni, hogy a férfi tartózkodása már nem csupán egy hangulat – valami eltörött közöttük, vagy legalábbis csúnyán megrepedt) Elhatároztam, hogy nem írok többé Önnek, ez az

utolsó levelem, mert úgy látszik, hogy egyáltalán nem akarja, hogy írjak, hiszen csak két-három hét múlva válaszol a leveleimre... Én nem tudok mindenhez és mindenkihez egyformán viszonyulni, mint Ön! Lehet, hogy ez nagy hiba, de én mégis inkább ilyen szeretnék lenni, számomra legalább valami kedves szokott lenni, viszont az Ön számára soha semmi. Azt írja: „írjon nekem, mert unatkozom” – ebben Ön egészen benne van; addig van szüksége az emberekre, ameddig azok szórakoztatni tudják Önt unalmában, de amikor már nem unatkozik - akkor teljesen elfelejtkeznek róluk...

ANTON

(kissé élesebben, mintha megsértődött volna) Maga örül, ha belém köthet. Először is, a levelére még abban az órában válaszoltam, és ha a levelem késett, azért nem én, hanem a postakocsi lova a felelős... másodszor, az ön természete olyan, mint a megsavanyodott egres; és végül miért veszekszik velem? Maga egy kiállhatatlan kis sárgadinnye! Ha fülig beleszeretett valami vodka beszállítóba, vagy báróba, akkor írja azt, ne hazudozzon, és elhidegülésének okát ne hárítsa rám és a Csehovokra.

Augusztus 15-én idevárom magát. Akkor lesz a húgom születésnapja, és bután venné ki magát, ha nem jönne. A nagymamája várhat. Haladéktalanul jöjjön. Megengedem, hogy pörölgjön velem és kinevessen, ahogyan csak a lelkecskéje kívánja.

Írjon, Lika. Csókolom a kezecskéjét

Utóirat. Egyik ismerősöm, egy csúnya, de rokonszenves kisasszony abbahagyta a dohányzást, de úgy hallom, újra rászokott! Micsoda makacs bestia! Írjon. Hallja? Térden állva kérem.

LIKA

Határozottan nem értem Önt, Anton Pavlovics! Ha Ön valóban úgy vélekedik rólam, ahogy ezt minden levelében igyekszik ábrázolni, vagyis, hogy lusta vagyok, a természetem is rossz, köztökös is vagyok stb., ha ezeket gondolja rólam, akkor mi kényszeríti Önt arra, hogy magához hívjon engem, levelezzen velem és egyáltalán némi vonzalmat mutasson irántam? Nem vagyok gyerek, akinek folyton rá kell mutatni a hibáira, én jobban ismerem azokat mint Ön! Hát így van ez, barátom!... Köszönöm a meghívást, a rossz természetem ellenére (bár számomra ez érthetetlen!) Nos, úgy gondolom, az Ön példáját követem és nem írok sokat, mert netalántán még valami jót fedez fel bennem. Az idő szép. Kolera még nincs. Sok a gomba. Viszontlátásra zsémbes.

ANTON

Lika, maga szórszálhasogató. Levelem minden egyes betűjében iróniát vagy csipkelődést lát. Mondhatom, szép kis természete van magának... Jöjjön ide, töltsse velünk a telet, bizisten

nagyszerűen fogunk élni. A maga nevelésével fogok foglalkozni, és kiverem magából a rossz szokásokat...

Nos, jó egészséget. Ez alkalommal semmi gyengédet nem írok, mert maga csak iróniát lát mindenben, s természetesen a nevemet sem írom alá, makacsságból nem írom alá. Jöjjön!

Találkoznak, megérintik egymást és elválnak. Valójában a lány menekül.

LIKA *(keserűen)* Olyan rossz, hogy megint csak nem bírtam megállni, és elutaztam magához, Melihovóba... pár nap, aztán megint nem tudsz hová lenni a sóvárgástól, és a felismeréstől, hogy senkinek nem kellesz.”

ANTON Édes Lika, azt írja, hogy rossz volt elutaznia Melihovóból, és hogy nem tud hová lenni Moszkvában a sóvárgástól...

LIKA *(belevág)* Nem az volt rossz, hogy eljöttem Melihovóból, ahogy Ön írja, hanem az, hogy odamentem – ez két különböző dolog.

ANTON Igen... szóval, hogy elutazott... és most nem tud hová lenni Moszkvában a sóvárgástól. Azt akarja, hogy ezt el is higgyem? Hát, tessék, angyalom! Maga annyira elcsavarta a fejem, hogy már azt is képes volnék elhinni, hogy kétszer kettő, öt. El tudom képzelni, amint maga, szegényke, Arhipov, Kupernyik, Uruszov herceg, meg a többiek társaságában éppen sóvárog, meg amint éppen undorodik a konyaktól, és hogy micsoda mennyországnak tűnhet Melihovo, miközben az új kék ruhájában (amelyről azt mondják nagyon jól áll önnek) feszít az Alhambrában... *(kis gúnyos mulatást játszik, amiben a konyaknak, füstnek, zenének, önfeledt kígyózásnak is jut szerep – Trofim kalapja is előkerül)*

LIKA Maga kiválóan tudja, hogy Arhipov, Kupernyik, Uruszov és társaságuk annyira érdekes számomra, mint a tavalyi hó, és csak azért szoktam velük lenni, hogy valamiképp elússem az időt, és hogy ne gondoljak arra, amire nem kell.

2. szín: A SIRÁLY

ANTON *(zavartan - a régi játékosság sápadt visszhangjával)* Azt írja, hogy leszokott a dohányzásról és ivásról, de azért dohányzik és iszik. Lika hazudik nekem. Ez jó. Jó, mert így legalább, vacsora közben az ismerőseimnek elmondhatom, hogy „egy csinos nő hazudik nekem...”

LIKA *(pillanatnyi mámor – önirónikus, sajnálatot keltő)* Múlatom az életet, jöjjön segíteni gyorsabban elmúlatni, mert minél gyorsabb, annál jobb... Maga valamikor azt mondta, hogy szereti az erkölcstelen nőket – ezek szerint nem fog unatkozni velem. Bár nem válaszol a leveleimre, de most, talán ír valamit – mert ilyen nővel való levelezés, amilyené válok, igazán nem kötelez semmire, és egyáltalán napról napra a vesztembe

rohanok és mind „csak-azért-is”. Ah, mentsen meg engem és jöjjön. Viszontlátásra.

L. Mizinova

ANTON Jaj, mennyire mocskos és undorító az egész!
Trofim! Te csirkefogó, ha nem hagyod abba a Likának való udvarlást, akkor én bedugok egy dugóhúzót abba a testrészedbe, amely rímél a Malaga szóra. Te mocskok! Hát nem tudod, hogy Lika hozzám tartozik és, hogy két gyerekünk van? Disznópofájú! Vakarcs! Menj az udvarra és hűtsd le magad a pocsolyában, mert különben megőrülsz! Kutyafajzat! Édesanyádat etesd és tiszteld, a lányokat, viszont hagyd békén. Barom!!!

Lika szeretője.

LIKA Ön, természetesen, nem tudja és nem értheti meg, mit jelent nagyon kívánni valamit és nem kapni meg – Ön ezt nem tapasztalta meg!

Jelenleg én ebben az állapotban vagyok. Annyira szeretném látni Önt, olyan szörnyen akarom ezt, és csak is ennyit – de tudom, hogy ez csak vágy marad! Talán butaság, sőt... *(részeg fájdalom)* Hiszen már csak három-négy hónapig láthatom Önt, azután lehet, hogy soha.

ANTON *(érzi a nő kétségbeesését, mégsem „nyúl” utána)* Édes Likuszja, nem tudom pontosan, mikor találkozunk, de biztos, hogy nagyon hamar, mert ez nélkülözhetetlen. *(vigasztalólag, eléggé ügyetlenül)* Minek ez a melankólia, Lika? Nem 3, vagy 4 hónapig fogjuk látni egymást, hanem 44 évig, mert elutazom magáért, vagy még inkább, el sem engedem. Addig fogjuk látni egymást, amíg csak el nem kerget...

LIKA Miért kell tudatosan kínozni az embert? Csak nem szerez örömet? Vagy megint csak azért csinálja, mert nem akarja tudomásul venni, hogy mások is gondolkozhatnak és érezhetnek!... A következőt szeretném kérni Öntől: nagyon jól tudja, hogy mit érzek Ön iránt, ezért cseppet sem szégyellek írni erről. Ismerem az ön érzéseit is – vagy leereszkedő szájalom – vagy teljes mellőzés. A legforróbb vágyam – kigyógyulni ebből a borzalmas állapotból amelyben vagyok, de ezt olyan nehéz megtenni egyedül – könyörgök segítsen nekem – ne hívjon magához – ne találkozzon velem! – az Ön számára ez nem olyan fontos – nekem viszont talán segít elfelejteni Önt... Nem fog nevetni ezen a levélen? Nem? Ez már túlzás lenne!

ANTON *(nagyon komolyan, minden játék, irónia nélkül)* Édes Lika, ma este " 6-kor utazom Melihovóba. Nem tart velem? Szombaton együtt jöhetnénk vissza Moszkvába. Ha nem vágyik Melihovóba, legalább a pályaudvarra jöjjön ki. *(új levelet ír, a*

pályaudvarról) Most utazom Melihovóba. Pénteken várom magát. Ne késlekedjen. Tudja, milyen szükségem van magára. Ne csapjon be Likuszja, az égiekre kérem, jöjjön! A lábaihoz hajlok

LIKA *(már nagyon fáradt, kimerült – széttépi Anton levelét, és a kezére szórja, mint a havat)* Drága, Anton Pavlovics. Én csak megyek, megyek és sehogy sem érem el Melihovót. Olyan szörnyű fagyok vannak, hogy veszem a bátorságot, és könyörgök Önnek, küldjön valamilyen meleg holmit nekem és Ignatij Potapenkonak, aki az Ön kérésére és barátságából elkísér engem. Szegény! Befejezem, félek elolvasni, stb. *(Belekarol a Potapenkot idéző fekete nagykabátba, hozzásimul)*

ANTON *(zizeg kezében a hártypapír - olvassa a levelet)* Befejezem, félek elolvasni, stb. *(megfordítja, a lámpához lép)* És Potapenko kézírásával egy záradék:

„Tisztelt uram, Anton Pavlovics. Ahogy fentnevezett L. Sz. Mizinova már említette, megtisztelő joggal élve elkísérem őt nem csak az Arbatig, de egészen Melihovóig. Remélem, hogy megtűr engem a kísérő minőségében... *(elgondolkodva, fájdalmas mosollyal)*

Ignasa, Ignasa... te disznó... *(kisimítja a hártypapírt, ír)* Kedves Lika, köszönöm a levelét. Noha azzal ijesztget, hogy hamarosan meghal, noha azzal gúnyol, hogy eltaszítottam magamtól, mégis köszönöm. Nagyon jól tudom, hogy nem hal meg és azt is, hogy senkit sem taszítottam el. *(vonat puha zaja a télben)* Nem vagyok teljesen egészséges. Majdnem szüntelenül köhögök. Úgy látszik, az egészségemet éppúgy elszalasztottam, mint magát.

PÁRHUZAMOS NAPLÓK – (duett)

LIKA *(napló)* Már negyedik napja Párizsban vagyok... Ignasa ma végre eljött hozzám, de csak fél órára. Fél tizenegykor érkezett és tizenegykor távozott. Nagyon szomorúnak látszik - Azt mondta, a felesége nagyon beteg, azt hiszi, tüdőbajos, de én arra gyanakszom, hogy megint csak tetteti magát! Minden nap jeleneteket rendez neki, még hozzá hisztériás rohamokat és sírást félóránként. Potapenko ezt a betegségével magyarázza, de én úgy gondolom, hogy csak szimulálás és kényeskedés az egész! Még sohasem éreztem ennyire egyedül magam... Úgy látszik, nekem az a sorsom, hogy az emberek, akiket szeretek, végül is megvessenek.

ANTON Jaltában vagyok és unatkozom, sőt roppantul unatkozom... A leánygimnázium igazgatónőjéhez járok csibureket meg kásás bárányoldalast enni; a nemesi családoknál böjtös scsit eszem; eszem a cukrászdákban meg otthon, a szállodában is. Este tízkor fekszem, reggel tízkor

kelek, ebéd után pihenek, de mégis unatkozom, édes Lika. Nem azért unatkozom, mert nincsenek körülöttem „az én hölgyeim” - *maga meg Szapphó* -, hanem azért... mert egy pillanatra sem szabadulok meg attól a gondolattól, hogy kötelességem írni és írnom kell. Írni, írni és írni...

LIKA Már kétségbe estem, hogy nem jön levél magától, bácsi! Ma reggel megkaptam és elkezdtem bögni. Egyébként mindig bögök. Bögök, ha van levél, bögök, ha nincs! Itt olyan unalom van, hogy nem is tudom, mit csináljak!... Párizs egyelőre nem nyugözött le! A párizsi nők, mind ugyanolyan hétköznapiak mint mi. A bor undorító és a franciák nem tudnak étkezni!

ANTON *(felvidító szándékkal, szinte bohócosan)* Képzeld! Mirov koncertet adott itt, és százötven rubel tiszta jövedelmet húzott belőle. Úgy bömbölt, mint egy vadszamar, és hatalmas sikert aratott. Szörnyen sajnálom, hogy nem tanultam énekelni; én is bömbölhettem volna, mert a torkom tele van rikácsoló elemekkel, és azt mondják, egy egész oktávot átfogok. Sokat kereshetnék, és sikerem volna a hölgyeknél.

(komolyan - kedvesen) Lika, legyen egészséges, nyugodt, boldog és elégedett. Sikereket kívánok Önnek. Maga okos nő.

LIKA *(mély fájdalommal)* Azt hiszem fél életemet odaadnám azért, hogy újra Melihovóban találjam magam, üldögéljek a díványán, 10 percet beszélgessek magával, vacsorázzak és egyáltalán elképzeljem, hogy ez az egész év nem is létezett, hogy soha nem is utaztam el Oroszországból és hogy minden és mindenki a régi maradt! *(végigsimogatja az ismerős tárgyakat)*

Óh, bácsi, nagyon-nagyon szerencsétlen vagyok. Ne nevéssen ki. A régi Likának már nyoma sincs. És akárhogy gondolkozom, meg kell mondanom: ön az oka mindennek... Egyedül vagyok, egy lélek sincs mellettem, akinek elmondhatnám mindazt, amit átélek... Azt hiszem még egy-két nap, és nem bírom tovább. Önben bízom, ezért szeretnék öntől néhány sort kapni. Lehet, hogy szokása szerint kicsúfol, ostobának tart, de az igazat megvallva, még ez is jobb, mintha semmit sem válaszol.

ANTON Makacsul válasz nélkül hagyja a leveleimet, kedves Lika, de én mégsem hagyom békén és magára tukmálom a leveleimet. Bécsben vagyok. Innen Abbáziába utazom majd, a tengerhez. Természetesen a legnagyobb örömmel találkoznék magával. Címem: Abbázia, poste restante.

LIKA Ma kaptam meg a levelét Bécsből! Borzasztóan megörültem annak, hogy láthatom! Írjon gyorsan, mikor szándékozik ide jönni, hacsak nem gondolja meg magát! Előre figyelmeztetem, semmin se lepődjön meg. ***(terhesség!!)*** - *egy párnával játssza*

el, Anton észreveszi - elkomorul – a levél végig élő dialógus kettőjük között) Ha nem fél attól, hogy kiábrándul a régi Likából, akkor jöjjön! Annak a réGINEK nyoma sincs már! Igen, ez a hat hónap az egész életet a feje tetejére állította, úgyszólván kő kövön nem maradt! Egyébként, nem gondolom, hogy Ön meg fog kövezni engem. Azt hiszem, Ön mindig közömbös volt az emberek hibái és gyengeségei iránt! Még ha nem is jön (ami igen valószínű, az Ön lustaságát figyelembe véve), akkor minden, amit írok, maradjon köztünk, bácsi! Ne mondjon senkinek semmit, még Másának sem. Olyan állapotban vagyok, amikor az ember nem érzi a talajt a lába alatt! Egyedül jön? Vagy Szuvorinnal? Mikor jön?

ANTON Kedves Lika, sajnós, nem tudok Öhnöz utazni, mert Szuvorinnal vagyok, és kellemetlen lenne őt is magammal hurcolni... Az emberekhez való közömbösségemről nem volt szükséges írnia. Ne unatkozzon, legyen üde, vigyázzon az egészségére. Földig hajlok Ön előtt és erősen szorítom a kezét.

LIKA Mindjárt két hónapja, hogy Párizsban vagyok és magának se híre, se hamva! Vajon, maga is elfordul tőlem? Istenem, ez az egész év! Kín, hazugság, majd ismét remegés és bujkálás, majd a betegség és kislányom születése a legszörnyűbb körülmények közepette. Már a kilencedik napon felkeltem, s mindent egyedül végeztem, végképp aláásva egészségemet; most olyan vagyok, mint az összes létező betegségek gyűjtőhelye. Potapenko már rég elutazott és tudtam, hogy búcsúnk örökre szól. Hát így élek. Hogy minek s kinek? – nem tudom...

(Anton az íróasztalra kis tárgyakat tesz ki - pici széket, tenyérszék, diványt, asztalt, mint egy díszlet makettjét. Ráfordítja az íróasztal lámpáját. Az a hold. És kész a színpad. Lika belebújik a nagy fekete kabátba – véznább, sápadtabb, nyomorultabb benne.)

ANTON Írok egy darabot... A Sirály... Elég szívesen írom, noha sokat vétek a színpad törvényeivel szemben. Komédia, három női, hat férfi szereplő, négy felvonás, tájkép (kilátás a tóra): sok beszélgetés az irodalomról, kevés cselekmény, öt pud szerelem. – Forte kezdtem és pianissimoval végeztem, a színpadi művészet minden szabályával szemben...

LIKA Itt mindenki azt mondja, hogy a „Sirály-t” is az én életemből kölcsönözte...

Közben ő is elkészült az öltözéssel. Finoman vált a fény – alulról jön, mint a régi rivaldáknál. Csak egy érzet – nem több.

TREPLJOV *(böngészi amit írt, türelmetlenül, ingerülten húz) ...repedő fény, halkán sziporkázó csillagok, távoli zongorahang, amely elhal a csendes, illatos levegőben... Ez kínos.*

- (Szünet) Igen, mindinkább arra a meggyőződésre jutok: nem az új vagy a régi forma a fontos, hanem az, hogy írjon az ember, ne törődjön semmiféle formával, csak írjon, mert szabadon árad a lelkéből az írivaló. (Valaki kopog) Mi az? (Kinéz) Ki az? - Nyina! Nyina! (Nyina Trepljov mellére hajtja a fejét, és fojtottan zokog) Nyina! Nyina! Maga az... maga... Szinte előre éreztem, egész nap szörnyen vergődtem. Ó, az én drágám, gyönyörűm, csakhogy itt van! Nem sírunk, ugye, nem sírunk...
- NYINA Zárja be az ajtót...
- TREPLJOV Ezen nincs zár. Ideállítok egy karosszékem. Ne féljen, nem jön be senki.
- NYINA (merően az arcába néz) Hadd nézzem! (Szétnéz) Meleg van, kellemes... Akkor szalon volt itt. Nagyon megváltoztam?
- TREPLJOV Igen... Lefogyott, nagyobb lett a szeme. Nyina! Olyan furcsa, hogy most látom magát. Miért nem engedett magához? És miért nem jött mindedig? Tudom, hogy itt lakik már csaknem egy hete... Én mindennap jártam magához többször is; mint egy koldus ácsorogtam az ablaka alatt.
- NYINA Félttem, hogy meggyűlölt. Minden éjjel azt álmodom, hogy csak néz-néz és nem ismer meg. Ó, ha tudná! Mióta megjöttem, hányszor jártam itt... a tónál. Hányszor voltam itt a házuknál, de nem mertem bejönni. Ülünk le. (Leülnek) Ülünk le és beszéljünk, beszéljünk. Jó itt, meleg van... kényelem... Hallja, hogy fúj a szél? Turgenyev azt írja egy helyütt: "De jó azoknak, akik otthon ülnek ilyen éjszaka, fedél alatt, akiknek van meleg zugolyuk." Én sirály vagyok... Nem, nem ezt akartam mondani. (Homlokát dörzsöli) Hanem mit is? Igen... Turgenyev... "És segítsen meg az úristen minden hajléktalan vándort..." Nem, semmi! (Zokog)
- TREPLJOV Nyina! Már megint, Nyina!
- NYINA Semmi, semmi, csak megkönnyebbülök tőle... Már két éve nem sírtam. Tegnap késő este eljöttem megnézni, megvan-e még a színházunk a kertben. Hát még mindig ott áll. Két év óta először sírva fakadtam, és megkönnyebbültem, derűsebb lett a lelkem. Látja, már nem sírok. (Mégfogja Trepljov kezét) Tehát maga író lett... Maga író, én meg... (Legyint) Mind a ketten belekerültünk az élet körforgásába... Azelőtt boldogan éltem, mint a gyermek - reggel dalolva ébredtem; szerettem magát, dicsőségről ábrándoztam, és most?
- TREPLJOV Átkoztam, gyűlöltem magát, Nyina, eltéptem a leveleit, fényképeit, de minden pillanatban tudtam, hogy a lelkem

örökre magához van láncolva. Nem bírom kivetni a szívemből, Nyina. Amióta elvesztettem, és amióta megjelenetnek a munkáim, elviselhetetlen számomra az élet - szenvedek... Hirtelen félbeszakadt az ifjúságom, és úgy rémlik, mintha már kilencven évet éltem volna ezen a földön. Hívom magát, megcsókolom a lába nyomát; bármerre nézek is, mindenütt a maga arcát látom, ezt a gyöngéd mosolyt, amely beragyogta életem legszebb éveit...

- NYINA *(félre, zavartan)* Miért beszél így, miért beszél így?
- TREPLJOV Egyedül vagyok, nem melegít senkinek a szerelme, fázom, akárha a föld alatt élnék, bármit írok is, mind száraz, fásult és komor. Maradjon itt, Nyina, könnyörgök, vagy engedje meg, hogy magával menjek! *(Nyina feléll, indulna)*. Nyina! Miért? Az istenért, Nyina... *(Nézi, ahogy öltözik, szünet)*
- NYINA Itt áll a fogatom a kertajtónál. Ne kísérjen ki, majd magam megyek... *(Könnyezik)* Adjon vizet...
- TREPLJOV *(inni ad)* Most hová megy?
- NYINA A városba *(Szünet)* ... Miért mondta, hogy megcsókolja a lábam nyomát? Hisz engem meg kellene ölni. *(Az asztalra hajtja a fejét)* Úgy elgyötrődtem! Pihenni kéne... pihenni. *(Felemeli fejét)* Én sirály vagyok... De nem! Színésznő vagyok. No, igen!... Emlékszik, lelőtte azt a sirályt? Véletlenül jött egy ember, meglátta és unalmában elpusztította... Egy kis elbeszélés témája... De nem erről van szó... *(Megdörzsöli a homlokát)* Mit is akartam?... Pszt... Megyek. Isten áldja. Ha nagy színésznő leszek, jöjjön el, és nézzen meg. Megígéri? *(Kezet szorít vele)* Már későre jár. Alig állok a lábamon... Kimerültem, éhes vagyok.
- TREPLJOV Maradjon itt, adok vacsorát...
- NYINA Nem, nem... Ne kísérjen ki, majd magam megyek... Itt a kocsim közel... De jó volt azelőtt, Kosztya! Emlékszik? Milyen boldog, meleg, derűs volt az élet, és micsoda érzések - gyönyörű, harmatgyenge virághoz hasonló érzések!... Emlékszik?... *(Szaval)* Emberek, oroszánok, sasok és foglyok, agancsos szarvasok, libák, pókok és vizek lakói: néma halak, tengeri csillagok és mindazok, amiket szemmel nem lehetett látni - egyszóval minden élet, minden élet, minden élet befejezte szomorú körforgását és kihunyt... *(Anton próbálja leállítani, elhallgattatni - de Lika csak mondja, egyre kétségbeesettebben)* Évszázadok ezrei óta egyetlen élőlényt sem hord már hátán a föld, és ez a szegény hold

hiába gyűjtja meg mécsesét. A darvak nem ébrednek már nagy krúgatással a réten, a cserebogár sem zúg a hársligetekben...

ANTON

Elég! Elég! Nem akarok többet hallani róla!

LIKA

(szinte sír) Iszonyatos bukás volt! Iszonyatos bukás! Amikor Nyina elkezdte híres monológját: „Emberek, oroszlanok, sasok és foglyok...” félreérthetetlen nevetés, hangos terefere, sőt itt-ott pisszegés hallatszott a nézőtér soraiból. Éreztem, hogy belsőm egyre jobban megdermed. Mennél tovább folyt a cselekmény, annál nagyobb lett a zaj. Aztán kitört a közbotrány. Az első felvonás után a gyér taps pisszegésbe, füttyülésbe fúlt, és sértő megjegyzések röpködtek a szerző meg a színészek felé.

ANTON

(csalódottságát, fájdalmát valami furcsa száraz derűbe fojtja) Drága öcsém! A darab nagyot bukott, és csúfosan kudarcot vallott. A színházban nyomasztó a feszültség, az értetlenség és a szégyen. A színészek rosszul, ostobán játszottak. Az előadás után mindenki azt bizonygatta, hogy csak idiótákat ábrázoltam, hogy színpadi szempontból a darabom suta, oktalan, érthetetlen, sőt értelmetlen és a többi és a többi... Olyan bukás volt ez, amiről nem is álmodtam... és ha ilyen nyilvánvaló szörnyű hibákban bővelkedő darabot írtam... bizonyára már elvesztettem minden érzékemet, vagyis a gépezetem már teljesen elromlott... *(ledobja a tollat, hátradől)* Levontam az erkölcsi következtetést: nem szabad darabot írni. Mindezek ellenére, élek, egészséges vagyok és maradok

3. szín: „AZ ÖZVEGY”

Lidija Avilova

(Anton levele alatt, Lika a nyílt színen átöltözik az „Özvegybe”. Gyászfátylas, fekete kalapot húz, fekete táskát markol. A pétervári írónő, Lidija Avilova az emlékeiben, a memoárjaiban él, ezért a jelent, mint valami folyamatos múltat éli meg, és az élő dolgokat beletörődéssel, fájdalommal kommentálja Úgy beszél, mintha írna. Egyfajta szikár, vággyal telt Olgája ő ennek a leveles Három nővérnek. Mivel Avilova az írásai alapján határozott, egyenes, emancipált nőnek tűnik, így is lép a közönség elé, szemből, egyenes derékkal, nevével az ajkán. Entrée-ja a karaktere.)

LIDIJA

Lidija Avilova vagyok. Nyolc éve ismerem Anton Pavlovicsot, éppen nyolc éve, mint Lika Mizinova. *(egy dobozt vesz elő, benne levelek, forgatja, nézegeti őket)* Sok levelet őrzök tőle, de korántsem akarom azt a látszatot kelteni, hogy jól ismertem őt, sőt bármit is jelentettem számára... 1889. január 24-én a nővérem átküldött egy cédulát. *(előveszi):* „Gyere azonnal, ne

késlekedj, Csehov itt van nálunk.” Az volt az álmom, hogy író legyek. Kisgyerekkoromtól verseket, meséket írtam, az irodalom erő, varázslat volt a számomra, és imádozt szerzőim közt, korántsem az utolsó helyet Antosa Csehont foglalta el. „Gyere azonnal, ne késlekedj, Csehov itt van nálunk!” Misa, a férjem nem ért rá, meg nem is érdekelte, hogy megismerkedjen Csehovval, így hát egyedül mentem... *(odalép az asztalnál ülő férfihoz, arcát hozzáérinti a fejéhez)* Ritkán találkoztunk... Ott voltam a Sirály premierjén is. Reméltem, hogy beszélünk pár szót... de Anton Pavlovics eltűnt a színházból... keresték mindenütt, és sehol sem lelték... éjjel két óra tájban találtak rá a lakásán, az ágyban feküdt a takarója alatt, és nem akart látni senkit...

ANTON Nincs szerencsém a színházzal, szörnyen nincs szerencsém, ez már szinte végzetes. Ha egy színésznőt vennék el feleségül, bizonyára orangutánt szülne... *(ledobja a tollat)* Mindegy. Többé sohasem írok, vagy adatok elő színdarabot.

LIDIJA Nem kímélték... pedig tudták, hogy beteg... *(kivesz a dobozból egy újságkivágást)* „Nem tudom, nem emlékszem, mikor lett Csehov úr nagy tehetség, de számomra kétségtelen, hogy már eleve hamis volt őt ezen irodalmi rangra emelni... a baj az, hogy Csehov úr maga is hinni kezdett az ő szolgálatkész képmutatással megteremtett „nagy tehetségében”, és azzal próbálkozott, hogy valami eredetit, szokatlant alkosson. A Sirály című darabja mindenekelőtt is valami írói gyámoltalanságnak, a magát felfújó béka irodalmi tehetetlenségének a benyomását kelti...

ANTON *(a jó szándékú., szelíd emberek megdöbbenésével, értetlenségével)* De hiszen ez nem kritika, nem világnézet, hanem gyűlölet, állati csillapíthatatlan rosszindulat... Miért szitkozódik? Mire ez a hang, tisztára, mintha nem színészekről és írókról, hanem letartóztatottokról ítélnének! Nem tudom, nem tudom...

LIDIJA A Sirály bukása nagyban hozzájárult állapotom romlásához. Pár hónap múlva az Osztroumov – klinikán találkoztunk, ahova heves vérömléssel vitték be... Kétszer is meglátogattam... Egy pohár volt az asztalán... vérrel...

ANTON A jobb tüdőmből folyik, mint a családom többi tagjának... tüdőbaj... Nyikolaj bátyám is ebben halt meg... Több, mint tíz éve, hogy először észrevettem... Minden télen ősszel és tavasszal, minden párás nyári napon köhögök. Ám mégis csak akkor ijedek meg, ha vért látok: a szájon át ömlő vérben van valami vészterhes, mint a vonításban. *(elmosolyodik)* Amikor a vérzés nincs, nem izgatok magam, és nem fenyegetem az orosz irodalmat „még egy veszteséggel”...

- LIDIJA A díványon ült, fejét a támlának döntve – én mellette a fotelben. A térdeink majdnem összeértek. Váratlanul így szólt: Szerettem magát. Úgy tűnt, nincs még egy nő a földön, akit ennyire tudnék szeretni. Szerettem magát... de tudtam, hogy maga nem olyan, mint sok más asszony, hogy magát csak tisztán és szentül szabad szeretni, egy életre. Megérinteni is félttem magát, nehogy megsértssem. Tudott maga erről?... Halkan beszélt : az arca szigorú volt, a tekintete hideg és számon kérő. „Tudott maga erről?” Megfogta a kezem, de abban a pillanatban el is engedte, nekem úgy tűnt, undorral. „Milyen hideg a keze!” – *(kérdően néz Antonra, választ, vagy legalább valami jelet – bólintást, tagadást vár)*
- ANTON *(elmosolyodik)* A tudómön kívül minden egyéb szervemet egészségesnek találták... Nekem mindezidáig úgy rémlett, hogy csak annyit ittam, amennyi nem ártott; most pedig a vizsgálatnál kiderült, hogy kevesebbet ittam, mint amennyit jogom lett volna. De kár!
- LIDIJA Maradtak a levelei... Évekig nem is találkoztunk... Öt évig... *(lapoz, bele-beleolvas, majd sorra kezdi elégetni őket)* Megnősült, elvett egy színésznőt... írtunk egymásnak hébe-hóba... Fogalmam sincs, miért hívott „anyácskának”. Öt évig nem is láttam... Már említettem, hogy sok levelét őrzöm. De nem tudom, mit érzett irántam. S ezt nehezen viselem el... Nem tudom...
- (gyertyát gyújt a Csehov-portré, mint ikon előtt)*
(Nézi a levelek hamvait - A közönséghez – A becsavarodás, a monománia jelei)
„Lám, mennyi év eltelt. Harmincöt év, a halála óta. Teljesen ősz vagyok, megöregedtem... Nehéz élni. Unalmas élni. Undorodom élni. És már nem is élek... De mindjobban szeretem a magányt, a csendet, a nyugalmat. És az ábrándokat. És az ábránd – Anton Pavlovics. A látomásban mindketten fiatalok vagyunk, és együtt vagyunk. Ebben az *írásban* megpróbáltam felfejteni egy nagyon összebogozódott selyemfonalat, eldönteni egy kérdést: mindketten szerelmesek voltunk? Ő? Én? ... Nem tudom kibogozni ezt a gombolyagot.”
- ANTON *(megöleli, finoman, együttérzéssel – kezdi lefejtetni róla a nagy fekete kabátot – a gyászt)* Legyen vidám, ne tekintsen az életre ilyen komplikáltan; valószínű, hogy valójában sokkal egyszerűbb. És megérdemli-e ez az élet, amelyet nem ismerünk, mindazokat a kínzó töprengéseket, amelyekről kimerülnek a mi orosz elméink – ez még kérdéses. *(Lekerül a fátylas fekete kalap, Avilova lassan „visszavedlik” Lika Mizinovává)* Én majdnem egészséges vagyok; néha betegeskedem, de nem gyakran – és csak azért, mert öreg

vagyok, ehhez a bacilusoknak semmi köze. Ha mostanában szép nő akad az utamba, öregesen rámosolygok, alsó ajkamat lebiggyesztve – és semmi több... Esik az eső, unatkozom. Nincs kedvem írni. Az élet csak lassan vonszolja magát, lépésről lépésre. Már a 38. évem kopogtat. Ez egy kicsit sok: bár olyan érzésem van, mintha nyolcvankilenc évet éltem volna.

LIKA *(mögötte áll kezében a fátyollal, fekete kabáttal)* Emlékszik... két évvel ezelőtt azt írtam: „Csak egy örömöm van és lesz: a kislányom... Hrisztinka... Benne testesül meg mindaz, ami az életemben jó és tiszta volt...” Hrisztinka... kislányom... meghalt... tüdőgyulladásban... tavaly novemberben... meghalt... *(leteszi a ruhákat az ágyra, próbálja összeszedni magát)*

4. szín: A BARÁTNÖ *Újra Mizinova (Lika örök)*

ANTON *(rég, játékos hangnemével igyekszik oldani a nő keserűségét)* Kedves Lika! Likuszja! Csak emlegetni kell, és máris jelentkezik...

LIKA Sokáig nem írtam Önnek, Anton Pavlovics galambocskám, mert úgy gondolom, hogy nincs különösebb szüksége a leveleimre. Egyébként, és többek között! De őszintén szólva, jóformán nincs is miről írni. Sehova nem járok, senkivel sem találkozom... A kedvem és a helyzetem annyira rossz, hogy gyakran félek egyedül maradni. No, de ez sem érdekes. Egy társaságban úgy beszéltek magáról, mint egy istenségről... És azt mondják, hogy Ön most kövérebb nálam. Tehát szép?

ANTON Ha tudná, mennyire megörültem levelének! Maga keményszívű, maga kövér, maga meg sem értheti az én örömemet... Írjon nekem kedves Lika, ne ceremóniázzon. Minden áldott nap felteszem a kérdést, miért nincs magától levél. Írjon hosszabban. Jó egészséget és ne bánkódjék. Ne legyen savanyú, mint a som. Legyen szultánkenyér... *(A nő elmosolyodik)* És honnan vette, hogy kopaszodom? Micsoda szemtelenség ez? Értem: bosszút áll azért, mert nemrég egyik levelemben barátságosan, minden sértő szándék nélkül említést tettem a maga görbe hátáról, aminek köszönhetően, sajnos, még mindig nem ment férjhez.

LIKA *(beszáll a játékba – a régi játékos, ugrató hangnem)* Mikor lesz már az esküvője? Itt nem hagynak békén ezzel! És hol van a menyasszonya? Mégis csak csúnya dolog a maga részéről, hogy erről nem tájékoztat egy olyan régi barátot, mint én.

ANTON *(nagyon tetszik neki – végre élet)* Az is mese, hogy megnősülök, ráadásul ezt maga terjesztette el a világban. Jól tudja, hogy a maga beleegyezése nélkül soha nem nősülök meg. Erről meg van győződve, és mégis különböző híreket terjeszt, bizonyára annak az öreg vadásznak a logikáját követve, aki maga már nem ló a puskájából, de másokat sem enged, csak zsémbeskedik és krárog a kemencepadkán heverészve. Nem, kedves Lika, nem! Nem akarok nősülni, és nincs is kit elvennem. Vigye el a fene. Untatna egy feleséggel vesződni. Persze szerelmesnek lenni egyáltalán nem lenne rossz. Unalmas nagy szerelem nélkül élni. Jobban tenné, ha ide utazna Jaltába... Márciusban külföldre megyek... Ha lesz pénzem, akkor Nizzából Marseille-n keresztül elutazom Algírba és Egyiptomba, ahol még nem voltam.

LIKA Muszáj látnom magát az elutazása előtt. Muszáj betelmem a maga hallgatásával egész évre! El sem tudja képzelni milyen jó és gyengéd érzéseket táplálok maga iránt! Ez „valóságos” tény. Csak eszébe ne jusson megijedni és kerülni engem, mint Pohlebinát. Én nem számítok, „versenyen kívül” vagyok. És az Ön iránti szerelmem oly önzetlen, hogy ez nem ijesztheti meg! Így van; galambocskám! Igazán, kicsit többet érdelek a magától, mint az a viccelődő, gúnyolódó, bánásmód, amelyben részesít. Ha tudná, hogy néha mennyire nincs kedvem viccelődni...

A napokban megnéztem az új „Sirályt”! Lehet, hogy én nem értek semmit, de olyan mély hatást tett rám és úgy sírtam, mint színházban soha...

ANTON Az új Sirály... Mejerhold, Sztanyiszlavszkij, Zilina, Knipper... Hát igen! Nyemirovicsnak meg Sztanyiszlavszkijnak nagyon érdekes színháza van. Gyönyörű kis színésznők. Ha egy kicsit tovább maradok közöttük, elvesztettem volna a fejem. Minél öregebb leszek, annál szaporábban és hevesebben lüktet bennem az élet pulzusa. Ezt jól kösse az orrára.

LIKA *(„csak-azért-is”)* El akartam küldeni Önnek a fényképemet, hogy lássa, milyen öreg boszorkány lett belőlem, de szeretném megkapni a magáét is, azt, ahol kövér! Elküldi?*(éneklí)*

*Derűs kort élek-e vagy bús időket,
Korán pusztulok el, megtör az élet,
Egyet tudok csak: hogy holtomig minden
Gondolatom, dalom, érzésem, kincsem
Csak a tied...*

Drága Anton Pavlovicsnak emlékül, nyolc éves kapcsolatunk emlékére Tessék! Hadd kompromittálja magát ez az idézet, örülök neki. - Küldje el a fényképét. Hiszen megígérte...

- (énekli a Csajkovszkij-dalt, közben gazdagon hímzett, gyöngyökkel díszített „nagyoperai” háziköntöst vesz magára)
- ANTON (A fényképe nagyon jó. Olyan szép rajta, hogy ezt nem is vártam. Elküldeném a fényképemet én is, de nincs...
- LIKA (öltözés közben) Énekelek, angolul tanulok, öregszem, fogyok! Januártól masszírozást kezdek tanulni, hogy legyen esélyem a jövőben. Különben az élet egy fabatkát sem ér. Most már soha nem fogom azt mondani, mint Muszina – Puskina: „Ah, milyen gyönyörű az élet” (búcsúzik) Nos, Isten vele, adja ide a mancsát és legyen boldog. Nagyon szeretném látni Önt. (énekel, sminkel – mint egy előadásra készülő színésznő)
- ANTON Kedves Lika, majd ha nagy énekesnő lesz magából és nagyszerű gázsit kap, akkor legyen hozzám könyörületes, házasítson meg magával, tápláljon a saját költségén, és tegye lehetővé, hogy semmit se csináljak. Eszményem a semmittevés, és az, hogy egy dundi kislányt szerethessek. (Egy cárnői fejdíszet forgat, nézeget) Nagyon érdekes színház... Bizony. Gyönyörű kis színésznők. Ha egy kicsit tovább maradok közöttük, elvesztettem volna a fejem. (átnyújtja a fejéket a nőnek, tekintetük találkozik)
- NŐ Olga Leonardovna...
- ANTON Anton Pavlovics... (visszatér az íróasztalához) „Azt javasolom, udvarolj Knippernek. – írja a húgom - Szerintem nagyon érdekes nő.” Hát igen, ha Moszkvában maradnék, beleszeretnék ebbe az... Irinába... Irina cárnéba... ebbe az Arkagyinába...

5. szín: A SZÍNÉSZNÖ

Olga Knipper

- OLGA Lám, még csak negyedik napja, hogy elutazott és nekem már írhatnékom van – korai? Jól érezte magát nálunk? Nem fázott? Tegnap próba előtt benéztem Önökhöz, találkoztam Likával (pardon, hogy így hívom) és Levitánnal... Ma reggel 6-kor keltem fel és elindultam sétálni a hegyekbe, most először vittem magammal a „Ványa bácsit”, de többnyire csak ültem a könyvvel és élveztem a csodálatos kilátást a közeli és távoli hegyekre... frissnek, egészségesnek és boldognak éreztem magam. Utána lementem az újságokért és a postáért, kaptam Öntől levelet és borzalmasan megörültem, annyira, hogy hangerősen elnevettem magam. (kibontja, idézi, rájátszik) „A szerző el van felejtve – ó, micsoda borzalom, micsoda kegyetlenség, micsoda hitszegés!” Pedig én már azt hittem, hogy Csehov író megfélekedezett Knipper színésznőről – ezek szerint néha még eszébe jutok? Köszönöm.

ANTON *(Nagyon szépen udvarol. A játék, a méltóság és a vágy hihetetlenül izgalmas keveréke – mint egy kaleidoszkóp)* Kedves, rendkívüli művésznő, csodálatos asszony, ha tudná milyen örömet szerzett nekem a levele. Mélyen meghajolok maga előtt, nagyon mélyen, olyan mélyen, hogy a homlokkal megérintem a kutam fenekét, amelyet már 8 ölnyire kiástak – szóval, ha Nagyenyka, a menyasszonyom, tudná, mi zajlik a lelkemben, lenne nemulass. Írjon még, hogy mennek a próbák. Még! Még! Hogy van? Írjon többet. Látja, én majdnem minden nap írok. És ha szerző ilyen gyakran ír a színésznőnek, azt hiszem, hamarosan csorba esik a büszkeségén. A színésznőket szigorúan kell tartani, nem pedig írogatni nekik.

Utóirat: A fényképet nem küldöm el addig, amíg nem kapom meg az öné, ó kígyó! Én egyáltalán nem „kis kígyónak” neveztem önt, ahogy írja. Ön kígyó, de nem kis kígyó, hanem óriás-kígyó. Hát nem hízelgő?

Ványa bácsi

OLGA *(lelkesen, boldogan – hiszen ilyenkor van igazán elemében)* Ma próbán Nyemiroviccsal jelenetenként végimentünk a darabon. Sokat beszéltünk, dajkáltuk, mint a Sirályt. Engem teljesen összezavart Sztanyiszlavszkijnak a Jelena és Asztrov jelenetével kapcsolatos rendezői utasítása: szerinte Asztrov forró szerelemmel közeledik Jelenához, és úgy kapaszkodik ebbe érzésébe, mint fuldokló a szalmaszálba...

ANTON *(felkiált)* De hát ez nem igaz, egyáltalán nem igaz! Asztrovnak tetszik Jelena, a szépsége megragadta, de az utolsó felvonásban már tudja, hogy ebből nem lesz semmi, hogy Jelena örökre elvész a számára – ebben a jelenetben olyan hangnemben beszél vele, mint a forróságról szoktak Afrikában, és csak úgy, jobb híján csókolja meg.

ASZTROV De furcsa!... Megismertük egymást, és egyszer csak valamitől... már soha többé nem találkozunk. Így van mindennel a világon. Amíg nincs itt senki, amíg Ványa bácsi be nem jön a csokorral, engedje meg, hogy... megcsókoljam... Búcsúzóul... Hm? *(Megcsókolja az arcát)* Na jó... jól is van.

JELENA Kívánok magának minden jót. *(Körülnéz)* Lesz, ami lesz! Egyszer az életben! *(megöleli, majd gyorsan ellépnek egymástól – túl gyors, felületes, teátrális ez az ölelés)*

ANTON *(olvassa)* Hevesen megöleli, majd mind a ketten gyorsan eltávolodnak egymástól –

- JELENA *(újra)* Lesz, ami lesz! Egyszer az életben! *(megöleli, szétrebbenek)* Menni kell.
- ASZTROV Menjen minél előbb. Ha a lovak be vannak fogva, induljanak is.
- JELENA Azt hiszem, jön valaki.
- ASZTROV Finita!
- OLGA Igen, ez az! Finita – Finita la comedia... hűvösen, szárazon, cinikusan...
- ANTON Nem érdekli már a nő!
- OLGA Szerintem se! Ha szerelmes lenne, akkor Jelena után ment volna... És fordítva... Asztrov szerfelett cinikusan beszél Jelenával, és még mulat is saját cinizmusán. Igaz vagy nem? Mondja író, azonnal mondja!
- ANTON Ha ezt a jelenetet Asztrov hevesen, szenvedélyesen csinálja, akkor az egész IV. felvonás csendes és bágyadt hangulata elvész!
- JELENA *„Eh! (türelmetlen kézmozdulattal) Maradjon itt, kérem magát! Ismerje el, hogy semmi dolga nincs a világban, nincs semmi életcélja...*
- JELENA *(belevág)* Milyen mulatságos maga!... Mérges vagyok magára, de akkor is... Jó érzéssel fogok magára gondolni. Érdekes, eredeti ember. Többet mi már úgysem találkozunk, úgyhogy - minek titkoljam? Egy kicsit még magába is szerettem. No, jöjjön, szorítsuk meg egymás kezét, váljunk el, mint két jó barát! Tartson meg jó emlékezetében.
- ASZTROV *(kezet fog)* Igen, menjen el... *(türelmetlenül, idegesen hadarja)* Maga is jó ember lenne, érző lélek, de mintha volna valami furcsaság is az egész lényében. Ugye, megérkezett ide a férjével, és mindenkinek, aki itt dolgozott, serénykedett, teremtett valamit, abba kellett hagyni a munkát, és egész nyáron foglalkozhattak a férje köszvényével meg magával. Mind a ketten – ő is, maga is - megfertőztek bennünket a tétlenségükkel. Én szerelmes lettem, egész hónapban nem csináltam semmit, közben ott voltak a betegek, az erdeimben, az új fiatal erdeimben a parasztok marhát legeltettek... Vagyis, ha valahová beteszik a lábukat, maga meg a férje, ott kő kövön nem marad... Persze csak tréfálok, de akkor is... különös; és meg vagyok győződve róla, hogy ha maradnának, óriási pusztítás lenne a vége. Én is elpusztulnék, de maga is... póru járna. No, menjen el. Finita la comedia!
- OLGA *(nagyon imponál neki ez a szentháromság: a megalázott szépasszony, a híres, cinikus férfi és a sikerrel kecsegtető darab. Örület!)* Ez az! Szinte lefordul róla: Finita! Finita la

comedia! És taps... taps... taps! Mondja, író, nem izgul? *(a választ meg sem várva)* Tegnap először láttuk az első felvonás díszleteit. Hasonló szépséget én még nem láttam. Nem bírtam elszakadni tőle! Képzelve – oldalt nincsenek kulisszák, csak megy, megy a kert, fák, távlat. Ez csodálatos. Rendkívüli könnyedség! Minden fa élő, aranyló! És a fatörzsek! Hogy vannak megcsinálva!... Jaj! Alig bírok aludni... Hajnali négy van... Holnap bemutató... Nem izgul? Nem izgul?!

ANTON

(fáradt, szomorú) Kedves művésznő, jóságos emberke! Azt kérdezi, izgulok-e. De hisz én csak ma értesültem arról, hogy a Ványa bácsit már tegnapelőtt bemutatták... az üdvözlő táviratok tegnap este kezdtek megérkezni, amikor már ágyban voltam. Állandóan fölébresztettek, és a sötétben, mezítláb szaladtam a telefonhoz, egészen átfáztam; alighogy újra elaludtam, ismét berregett a telefon. Ez az első eset, amikor a saját dicsőségem nem hagyott aludni. Ma lefekvéskor magam mellé tettem a papucsom meg a háziköntösöm, de több távirat nem jött... *(Olga hangulatváltását látva - elhallgat)*

OLGA

(nagyon mély bánatból) Drága Anton Pavlovics, ma nem kéne írnom önnek. Olyan sötétség, olyan borzalom van a lelkemben, el sem mondhatom. Tegnap játszottuk a „Ványa bácsit”. A darabnak zajos sikere volt, magával ragadta az egész nézőteret, erről kár is többet beszélni. De én egész éjszaka nem hunytam le a szememet és ma is csak bögök. Elképzelhetetlenül rosszul játszottam – miért? Azt mondják, hogy a főpróbán jó voltam – már ebben sem hiszek. Szerintem a helyzet a következő: arra kényszerítettek, hogy felejtsem el az én Jelenám alakját, amely a rendezőknek unalmasnak tűnt... Sokáig harcoltam, és a végsőkéig nem értettem egyet. *(egyre jobban belelovallja magát, egyre hisztérikusabb – Anton próbálja nyugtatni – az alábbi két szöveg párhuzamosan)* A családom is elborzadt a játékomtól, és Nyikoláj Nyikolájevicsel is ugyanúgy értelmezi Jelenát, mint eredetileg én, és én hiszek neki. Istenem, milyen pokolian nehéz nekem! Minden megszakadt bennem. Nem tudok mibe kapaszkodni. Vagy a fejem verem a falba, vagy ülök, mint egy bálvány. Félek a jövőre gondolni, a következő munkákra, mikor megint kénytelen leszek a rendezői önkény ellen harcolni. Miért is nem tudtam megvédeni az álláspontomat! Tépem a hajam, nem tudom mit tegyek...

ANTON

(csitítóan, nyugtatóan próbálja közbeszúrni) Kedves művésznő, maga mindent erősen eltúloz... egy-két sikertelen előadás még nem elég ahhoz, hogy az orrát lógassa és ne aludjon egész éjszaka... Jelena szerepe, de az egész színdarab sem ér annyit,

hogy miattuk ennyit idegeskedjen. A színdarab is régi már, idejét múlta, sok hiányosság van benne...

OLGA

(kimerülten) El sem tudom mondani, mennyire szenvedek attól a gondolattól, hogy éppen a maga darabjában buktam meg! Tudom, hogy nem játszottam természetesen, és számomra ez a legszörnyűbb. Az, hogy az újságok és a közönség szidnak majd, nagyon kellemetlen persze, de ez semmi, ahhoz képest, mit szenvedek attól, ahogy elbántam Jelena Andrejevnával, azaz magával és magammal. Az Isten szerelmére, bocsásson meg, ne szidjon, holnaptól már javulni kezdek...

ANTON

(Belevág – kissé emelt hangon - talán némi féltékenység is van ebben a torrenciális színházi sikerek iránt) Maguknak színészeknek már kevés a mindennapi közepes siker. Maguknak eget rengető, dinamitos, bombasiker kell. Magukat végérvényesen elkényeztették, megsüketítették a sikereikről, a telt és a nem telt házakról folyó állandó beszélgetések - ez a maszlag már egészen elkábította magát is, és két-három év múlva már semmire sem lesz alkalmas! Ha úgy érzi, hogy a Ványa bácsinak nem volt akkora sikere, mint szerette volna, akkor legyen szíves, feküdjön le és aludjon mélyen... És ne olvasson újságot, ne olvasson egyáltalán, mert egészen belehervad. Magát életében először szidják, ezért ennyire érzékeny, de majd idővel minden rendbe jön, hozzászokik...

OLGA

(szomorúan) Hideg van, esik, a lelkemben pedig hétköznapi. Szégyellem magam, hogy eddig nem firkantottam magának egy szócskát sem. Egyre csak bolyongok, nem tudok mihez kezdeni magammal és másokkal...

ANTON

(magában, magának – mély, sötét depresszió) A lelkem szeretne felrepülni, de kénytelen vagyok az aljas rubelek és kopejkák szűk sikátorába szorított életet élni. És ez már szinte megvetendővé szememben az írás mesterségét, nem tiszteltem azt se, amit írok egészen elernyedtem, unalmassá váltam... Jó lenne megfürödni kénsavban, lemaratni a bőrömet és aztán új irhát növeszteni... *(fáradtan „nyit” Olga felé)* A hügom azt mondja, hogy csodálatosan játszotta Jelenát... Mikor küldi el a fényképét? Micsoda barbárság ez? Ne felejtkezzék meg rólam, ne hunyjon ki a barátsága, hogy nyáron együtt utazhassunk el valahová. Csókolom a kezecskéjét.

Az Ön Antonio academicus-a

Találkozás

- OLGA Képzeld író, úgy hírlík, hogy a társulat május elején Szevasztopolba, majd utána Jaltába utazik! Mit szól hozzá?! Írjon nekem egy kedves, őszinte levelet. Örül egyáltalán, hogy jövünk? Csak ne szabaduljon meg tőlem azokkal a könnyed kis frázisokkal, ahogyan gyakran szokta. Írja meg, hogy érzi magát? Nos, untatom magát, zaklatom, igen? Írjon amit akar, ami eszébe jut. Mivel foglalatoskodik, író? Mi van a lelkében, mi van a fejében, miket gondol ki abban a kedves dolgozószobájában? Addio *academicus*, piszmojon a kertben, járjon a virágai kedvében, ha már hölgyek nincsenek maga körül. *(mindketten készülődnek a találkozásra)*
- ANTON Nincsenek?! És Nagyezsda, a jaltai pap lánya - aki egyébként a menyasszonyom?! Amikor közöltem vele, hogy maga Jaltába szándékozik jönni, azt válaszolta, hogy ha „az a rossz nő” ide jön, akkor ő meg nem fog elengedni az öleléséből. Megjegyeztem, hogy forró időben nem higiénikus olyan hosszasan ölelkezni. Megsértődött, majd kisvártatva azt mondta, hogy a színház maga a Gonosz, és az a szándékom, hogy végképp abbahagyom a színdarabírást, minden dicséretet megérdemel – majd megkért, hogy csókoljam meg. Mire azt feleltem, hogy nekem, mint akadémikusnak, most nem illik gyakran csókolóznom. Erre elsírta magát, én pedig elindultam maga elé.
- (Közelednek egymáshoz – Szemtől szemben állnak, nézik egymást – a válás szövegei az együttlétüké)*
- OLGA Jó reggelt, drágám! Hogy telt az éjszaka?...
- Tegnap, ahogy elváltunk, sokáig bámultam a sötétségbe és úgy tele volt a lelkem. Persze, elsírtam magam. Állandóan rád gondoltam – Emlékszel, amikor a lépcsőn lekísértél és a lépcső olyan árulkodóan nyikorgott? Az borzasztóan tetszett. Istenem! Úgy írok, mint egy diáklány! És most egy jó ideig nem írtam, karba tettem a kezem, és a fényképedet nézegetve gondolkodtam, rád is, magamra is, és a jövőre. És te gondolsz erre? Olyan keveset beszéltünk, és minden olyan homályos, nem gondolod? Óh, te, jövőm embere!
- Csókolom azt a gondolatokkal teli fejedet, érezd a forró csókomat. Addio, Akadémikusom. Szeress és írj.
- A te művésznőd*
- ANTON *(nehéz, súlyos vággyal)* Kedves Oljám, örömöm szervusz! Folyton azt képelem, hogy mindjárt nyílik az ajtó, és te lépsz be rajta, de te nem lépsz be, te most próbán vagy... Jaltától és tőlem távol. Itt nálunk egyszerre csak hideg lett. Moszkvából

fűjt. Óh, mennyire vágyódom Moszkvába, kedves művésznő. Itt ülök magamban, unatkozom, dühöngök, vágyakozom. Folyton azt képzelem, hogy nyílik az ajtó, és te lépsz be rajta, de te nem lépsz be, te most próbán vagy... Jaltától és tőlem távol. Óh, mennyire vágyódom Moszkvába, kedves művésznő. Tegnap nálam járt Sztanyiszlavszkij. Beszélgettünk az új színdarabról, négy nagy női szerep van benne... három nővér és egy feleség. Becsületszavamra megígértem, hogy legkésőbb szeptemberig befejezem. Látod, milyen okos vagyok. Szeptemberben vagy októberben kész lesz... És nekem muszáj lesz legalább fél szemmel jelen lennem a próbákon... Isten veled anyucim, angyalom, gyönyörű kis némám. Nélküled pokolian unatkozik a te

Antoniód

OLGA

Tudod, Anton, félek ábrándozni, vagyis kimondani az ábrándokat, de nekem úgy tűnik, hogy a mi érzésünkből kinő valami jó és erős, és amikor hiszek ebben, akkor a lelkem különösen szertelen és meleg lesz, és kedvem támad élni, dolgozni, olyankor nem bántanak az élet apróságai, és nem kérdezem azt, hogy „minek élek”. Élted bennem ezt a hitet, ezt a reményt, és mindkettőnknek jó lesz, ugye drágám?

ANTON

(feszült) A *Három nővér*t elkezdtem írni, azt hiszem, jó is, de már elhidegültem, megundorodtam tőle a kezdet kezdetén - azt sem tudom, hogy mitévő legyek. Egy darabot megállás nélkül, egy lélegzetvétellel kell írni, - de alig, hogy a toll után nyúlok, máris nyílik az ajtó és valamilyen pofa mászik be. És unalom, unalom... el sem tudja képzelni senki, micsoda nyomás nehezedik itt az emberre... *(feláll, le-fel járkal. Nem leli a helyét)* Írj még nekem érdekes leveleket. Olyan hosszan írd, hogy dupla bélyeget kelljen fizetni. Bár most nem nagyon járhat íráson a fejed, először is sok a dolgod, másodszer pedig már kezdesz elszokni tőlem. Hát nem így van? Pokolian hideg vagy, ahogy ez egyébként egy színésznőhöz illik is. Ne haragudj, kedveském, ezt csak úgy mellékesen írom... Semmit sem írsz az egészségedről. Hogy érzed magad? Jól? Meghíztál, vagy lefogytál? Írd mindentől.

Az ájulásig, a kábulatig csókollak. Ne felejtse el a te

Antoine-odat

Csomagol.

Távirat

OLGA

(kibontja) **Színdarab nincs kész, később jövök. Üdvözlöm, kezeket csókol, Antonius.**

(döbbenet, fájdalommal) Miért nem jössz, Anton? Semmit sem értek. Nem tudom, mit gondoljak - nagyon nyugtalan vagyok.

Vagy tán nincs szükséged arra, hogy láss engem? Nagyon fáj, hogy ennyire nem vagy őszinte hozzám. Mostanában mindennap sírhatnékom van. Mindenkitől azt hallom, hogy külföldre utazol. Csakugyan nem érted, hogy mennyire nehéz nekem ezt hallani és válaszolni az ezzel kapcsolatos millió kérdésre?

ANTON Október 10-ig Jaltában leszek, dolgozni fogok, utána elutazom Moszkvába, vagy egészségi állapotomtól függően, külföldre. Minden esetben írok neked.

OLGA Olyan bizonytalanul írsz – később jövök, majd írok. Mit jelent ez? Itt most meleg van, kellemes az idő, kitűnően élhetnél, írhatnál itt, szerethetnénk egymást, közel kerülhetnénk egymáshoz. Akkor könnyebb lenne elviselni a több hónapos távollétet. Nem bírom ki ezt a telet, ha nem láthatlak. Szerető, gyengéd szíved van, miért keményíted meg?

ANTON A leveledből ítélve, te valamiféle magyarázatot vársz, valamiféle hosszú beszélgetést – komoly arccal és komoly következményekkel; én pedig nem tudok mit mondani neked, kivéve egyet, amit már 10 000-szer elmondtam és el fogok mondani neked, valószínűleg, még nagyon sokáig, vagyis, hogy szeretlek – és semmi mást... *(feláll, átöltözik a Nizzai világosba)*

OLGA Nem tudok beletörődni, hogy elváltunk. Miért mentél el, amikor velem kellene lenned? Tegnap, ahogy a vonat távolodott tőlem, és vele együtt te is, mintha először éreztem volna át, hogy valóban elváltunk. Sokáig mentem a vonat után, mintha nem hittem volna és hirtelen úgy elkezdtem sírni, de úgy elkezdtem, ahogy nem sírtam már sok, sok éve... és egy cseppet sem szégyelltem a könnyeimet. Olyan édes volt a sírás, a könnyeim bőségesen és melegen ömlöttek...

ANTON Immár a harmadik éjjelt töltöm Nizzában... ma jött meg a leveled, amelyikben arról írsz, hogy mennyire sírtál, amikor elutaztam. Mellesleg, csodálatos ez a levél! Ezt nem te írtad, hanem valószínűleg, felkérésedre valaki más. Különös levél... Tegnap elküldtem Moszkvában a darab harmadik felvonását, holnap küldöm a negyediket... A te szerepedhez sok szöveget tettem hozzá (Azt kell mondanod: Köszönöm) Cserébe írd meg, hogy folynak a próbák... Ó. Micsoda szereped van a Három nővérben! Micsoda szerep! Ha adsz tíz rubelt, megkapod a szerepet, ha nem, más színésznőnek adom...

Utóirat. Ha beleszerettél valakibe, írd meg, hogy gondolatban se merjelek megcsókolni, mint ahogy most teszem. Istenben reménykedve élj, kis ostobám, és ne kételkedj.

OLGA Ne beszélj butaságokat, olyasfélét, hogy beleszerettem és téged elfelejtettelek stb... – még ha akartam volna, sincs rá időm. Pokoli zűrzavar van itthon, nincs időm se dolgozni, se pihenni.

(kitörő izgalommal) Tegnap volt a „Nővérek” főpróbája. A negyedik felvonást nagyon átérzem, szívből zokogok. Azt mondják – őszintén. Íróasztalnál ülök egészen elől, a rivaldánál, arccal a közönség felé és szaggatottan firkálok valamit a ceruzával... Azt mondják, hogy a negyedik felvonás, Mása és Versinyin búcsújától kezdve, iszonyúan nagy hatást kelt. Ha ott tudtál volna lenni az utolsó próbákon, természetesen, sok minden még jobb lehetett volna. Az első felvonás meghökkenti a közönséget. Hiszen csodálatos! Milyen élvezettel játszom Mását! Tudod, ő ezen kívül is hasznos volt nekem. Valahogy megértettem milyen színésznő vagyok, tisztába jöttem magammal. Köszönöm neked, Csehov! Bravo!!! Most lefekszem pihenni az előadás előtt, ezért befejezem, drágám, szerelmem. Ne búslakodj, könyörgök; nekem a jövőnk jönnek, derűsnek látszik és neked? Áprilisban érkezel? Majd csöndesen megesküszünk és együtt fogunk élni. Minden gond nélkül. Egyetértesz? Csókollak, öllelek. *(tovább pereg benne az előadás – Mása szövegét suttozza maga elé, majd dúdolni kezdi a katonaindulót, és arcán lassan lefolynak a könnyek)* „Ó, hogy szól a katonazene! Elmennek tőlünk... egészen és mindörökre, mi pedig egyedül maradunk és újra kezdjük az életünket. Élni kell... Élni kell... ta-ratata-ra, ra tatta, ta ra...”

ANTON

(áll a nagy fekete kabátban a hőésésben – halkán, rekedten, szinte csak magának) Kedvesem, közel két óra múlva utazom északra, Oroszországba. Itt Rómában nagyon hideg van, havazik, úgy hogy semmi kedvem nincs Nápolyba utazni. Tehát mostantól írd nekem Jaltába. Egyetlen levél sincs tőled a „Három nővér” előadásáról... Azt táviratozták, hogy te játszottál a legjobban, hogy kitüntél. Ducikám, részletesen írd meg mindent nekem Jaltába, könyörgök. Na, öllelek, sokszor csókollak Ne felejtse el, senki sem szeret téged úgy, ahogy én. Nagyon jó parfümöt hoztam neked külföldről. Gyere érte a Nagyhéten...

OLGA

(belevág) Tegnap a „Három nővérrel” zártuk az évadot. Hétszer játszottuk el! Természetesen mindig teltházzal, még a pótszéket is mind eladták. Borzasztó nagy felhajtás volt tegnap. Zilinát és Andrejevát virágokkal ajándékozták meg; a negyedik felvonás után az egész társulat kijött. Kigördítettek egy óriási virágkosarat, az igazgatóság ajándékát, és szétosztották a színésznők között. A közönség őrjöngött, mi meg tépdestük a virágokat és dobáltuk a nézők közé. A fülem is csengett a felkiáltásoktól és tapsoktól. De én az ilyen pillanatokban valamiért mindig szomorú leszek. Tegnap is állandóan sírhatnék volt, és olyan magányosnak éreztem magam! Ráadásul nagyon fáradt vagyok, az utolsó

előadásokat már a végső erőmből játszottam... Amikor ki akartam menni, a közönség körbevett, a kezemet szorongatták, a kisasszonyok csókolgattak, végül felkaptak és végigcipeltek az egész színházon, a kijáratig... Ha szabad leszek Nagyhéten és Húsvétkor, hol tudnék találkozni veled, kedvesem? Gondold át, és írd meg. *(csend)* Jaltába nem szeretnék menni, megértesz ugye?

ANTON Feltétlenül gyere, kedves, helyes, édes - ha nem jössz, mélyen megsértesz, megmérgezed az életemet. Már várlak, számolom a napokat, órákat. Nem baj, ha másba szerettél bele, és már megcsaltál, csak légy szíves gyere, kérlek. Hallod, kutya? Hiszen szeretlek, ezt tudnod kell, nehéz már nekem nélküled élni...

6. szín: A FELESÉG

OLGA Mennék hozzád, csakhogy mi most már nem élhetünk úgy, mint két jó ismerős, ezt beláthatod. Belefáradtam ebbe a titkolózásba, nagyon nehéz nekem, értsd meg. Újra látni édesanyád szenvedését, Mása értetlen arcát – ez szörnyű! Két tűz között vagyok nálatok. Mondd már meg a véleményedet erről. Te csak hallgatsz. Viszont nekem most nyugodt életre van szükségem... ***(Innen együtt Anton alábbi szövegével)*** Tudom, hogy minden „komoly” magyarázatnak ellensége vagy, de én nem magyarázkodni szeretnék, hanem beszélgetni, mint hozzám közel álló emberrel. Annyira vártam a tavaszt, úgy vártam, hogy együtt leszünk valahol, és legalább néhány hónapig egymásnak élünk, közelebb kerülünk, és íme megint csak „vendégeskedem” Jaltában és ismét elutazom...

ANTON Kár haragudnod, duszikám. Semmiféle titkos gondolataim nincsenek, mindent elmondok neked, amit gondolok. Május elején Moszkvában leszek és ha lehetséges, megesküszünk és lemegyünk a Volgán, vagy előbb végig a Volgán és utána megesküszünk – ahogy kényelmesebbnek találod...

OLGA *(sürgetősebb, feszültebb)* Annyira vártam a tavaszt, úgy vártam, hogy együtt leszünk valahol, legalább néhány hónapig egymásnak élünk, és íme megint csak „vendégeskedem” Jaltában... Neked nem tűnik furcsának mindez?

ANTON *(A döntés)* Te kutyám, Olka! Ha szavadat adod, hogy Moszkvában egy lélek sem értesül az esküvőnkéről addig, amíg meg nem történt, hajlandó vagyok oltár elé menni veled, akár megérkezésem napján is. Valahogy szörnyen félek az esküvőtől, meg a gratulációktól, meg a pezsgőspohártól, melyet feltétlenül kézben kell tartani és közben bizonytalanul mosolyogni. A templomból nem is hajtathatnánk haza, hanem

egyenesen Zvenyigorodba. Vagy inkább Zvenyigorodban esküdjünk? Gondolkozz ezen, gondolkozz, lelkem! Hiszen azt mondják, te okos vagy. Pénteken érkezem. Ne szólj senkinek, és egyedül gyere a pályaudvarra. Hallod? Sokszor csókollak, kutyám!

OLGA *(boldogan büszkén hancegi el a nézőknek az „ő Antonja” hőstettét)* És micsoda érkezés! Micsoda esküvő!! - Anton Pavlovics megkérte egyik barátját, hogy rendezzen zártkörű ebédet, és hívja meg az ő rokonait és valamiért az én rokonaimat is. A megadott időpontban az egész rokonság összegyűlt, csak mi ketten hiányoztunk. A vendégek vártak, vártak - izgultak, zavarba jöttek, és végül jött a hír, *(kitörő örömmel)* hogy „Anton Pavlovics és Olga Leonárdovna elmentek a templomba megesküdni”, a templomból pedig egyenesen a pályaudvarra hajtottak és elutaztak Szamarába, kumiszkúrára. Az egész ebédet Anton csak azért rendezte, hogy egy helyre gyűjtse össze mindazokat, akik megzavarhatták volna az intim esküvőt... *(Anton hangulatváltását látva, megáll)* Mi az? Mi történt?

ANTON Írt a húgom: „Nem találok a helyemet, egyre csak gondolkozom, gondolkozom... Persze tudtam, hogy Olja előbb-utóbb közel kerül hozzád, de az a tény, hogy már megesküdtél, valahogy egész lényemet felkavarta, s gondolkozásra késztet, rólad is, rólam is, és jövőd kapcsolatunkról is, Oljával. Nagyon félek, hogy ez hirtelen a legrosszabbra fordul...

OLGA *(ingerült, karcos)* Én mindig köztetek fogok állni, közted és a húgod között. Érzem, hogy ő soha nem fog elfogadni engem, mint a feleségedet...

ANTON Micsoda badarság! Mindent eltúlzol, butaságokat képzelsz... én meg attól félek, hogy ne adj Isten, össze fogsz veszni Másával. Erre azt mondom: bírd ki és hallgass. Akármit mondjanak, akármit hiszel, te csak hallgass és hallgass... Rajtad kívül, már soha senkit nem fogok szeretni, egyetlen nőt sem... *(Összeölelkeznek, egy pillanatig, együtt vannak - szétválnak.)* Ég óvjon. Még egy kis idő, és újra látjuk egymást. Írj, írj duckó, írj! Ne felejts el, ne feledkezz meg rólam, ne szokj el tőlem!

OLGA Hát máris elmentél, Antonom?! Vége a nyárnak. Duszik, drágám, rendkívülim. Épp most jöttem vissza a nyaralónkból. Átélttem a megérkezésünket, az egész boldog hónapot. A legcsodálatosabb pillanatok azok voltak, amikor teljesen egyedül elmentem a mi kis szárnyépületünkbe. Bementem a hálószobába – minden ugyanúgy állt, mint ittlétünk alatt. Mitől lett oly szörnyen fájdalmas, hogy elszorult a szívem?

Milyen telt volt minden nyáron! Élénk növényzet, a széna, a hársfa illata, templomi ének; harangszó...

ANTON Éjszaka veled álmodtam. De hogy mikor látlak, nem tudom... Hozzád írt leveleim egyáltalán nem elégitenek ki engem. Azután amit te meg én átéltünk, kevés a levél, folytatni kellene az életet. Vétkezünk azzal, hogy nem élünk együtt! No, de minek erről beszélni! Isten veled, áldásom rád, kedves németkém...

OLGA *(ugyanott folytatja)* Milyen harmonikus volt minden - milyen nyugalom, és teljesség volt a lelkemben! Megismétlődik-e mindez? Leszaladtam a stéghez, megnéztem nincs-e ott az én Antonom, teázni akartam hívni, de ő már elment... Álldogáltam egy kicsit a stégen, néztem a sötét, hideg, acélos vizet, a partokat... Mindenhol téged láttalak, az én gyengéd, finom, kecses költőmet. Láttalak pecabottal, az erkélyen fekve újsággal, és a kertben a padon ebédidőben és a hálószobában a díványon. Újra átéltem az egész júliust. Ne neved ki a szentimentalizmusomért, de ha nevetséges, akkor neved... Aludj jól, én nagy gyermekem...

A vetélés

ANTON Tüzes vérű magyar lovacsám, szépségem, öllelek, csókollak. Ne felejts el, hisz a férjed vagyok, jogom van, hogy verjelek, csepüljelek téged... Azt írod, hogy három nap és három éjjel szorítás majd a karjaidban – de akkor mikor fogunk ebédelni meg teázni? Hm? – Megengeded majd, hogy tótágast állítsalak, jól megrázzalak, aztán megöleljelek és a megharapjam a füledet? Megengeded, lelkem? Írj, mert ha nem, aljasnak foglak nevezni...

OLGA *(belevág – nagyon riadt)* Antoncsikom, rendkívüli dolog történt velem, figyelj: kiderült, hogy azzal a reménnyel jöttem el tőled, hogy megajándékozlak téged Pamfillal, de én nem tudtam róla. Mennyire vigyáztam volna a magamra, ha tudom, hogy terhes vagyok. Már a vonaton szétrázódtam, emlékszel mi volt? És a „Kispolgárokbán” is sokat szaladgáltam le-fel a lépcsőkön... Szörnyű! Duszik, itt fekszem a kórházban és kínlódom. Mikor engednek ki nem tudom. Örültem vágyom hozzád, vágyom a szelídséged, a gyengédséged után... Remélem, hogy kedden hazaengednek. Egy székenben maradt feleséget kapsz vissza. Megszégyenültem! Hogy mennyire sajnálom Pamfilkát. Sokszor csókollak. Még közelebb kerültél hozzám, aranyom.

ANTON *(játékosan, vigasztalóan)* Duszjám, satnyácskám, kutyám, feltétlenül lesznek gyerekeid - azt mondják az orvosok. Mindened ép és hibátlan, légy nyugodt, csak egy férj hiányzik

neked, aki egész évben veled élne. Na jól van, valahogy összeszedem magam és egy évig veled fogok élni... Mindent megteszek, hogy elegend legyen belőlem, légy nyugodt... Nos, szemem fénye, isten veled!

UI: Próbálok dolgozni, egy új darabon - de még alig-alig dereng a fejemben, mint valami korai hajnalpír...

A jaltai beteg

- OLGA *(egészen más hangulatban – mintha a tegnap esti mulatság ritmusai mozgatnák tagjait – valójában még mindig táncol)* Ezer éve nem írtam neked, drágám, kedvesem, édesem! Miket gondolhatsz rólam? Duszikám, ne haragudj. Egyszerűen agyonizgultam magam és agyonfáradtam... Rengeteget dolgoztam. Szóval, bemutattuk az „Éjjeli menedékhelyet”. Óriási sikerrel Gorkij és a színház számára. A lélegzet is fennakadt a nézőtéren. Majdnem ugyanúgy, mint a „Sirály” premierjén. Ugyanolyan győzelem. Gorkij minden felvonás után többször kijött, mulatságosan hajlongott és nyitott függönynél futott el. A közönség őrjöngött, felmászott a rivaldára, zúgott. Utána az Ermitázsban, az oszlopteremben vacsoráztunk. Sokat neveltünk. Szkitálec guszlin játszott és énekelt. Harmonikáztak, játszottak a balalajkán, akinek kedve támadt, orosz táncot táncolt. Cigány dalokat énekeltünk, konyakot ittunk. Duszik, ittam egy kupica vodkát, egy pohár pezsgőt és a végén egy stampedli konyakot. Nem baj? Reggel 7 óráig maradtunk... tovább is maradtunk volna, ha nem tör ki a botrány. Baránov elkezdett ordítani, poharakat, tányérokat törni és kiabálni. Olyan undorító, olyan utálatos volt, el se tudom mondani. Engem remegés fogott el, kirohantam a teremből... Azt mondják, a hölgyek közül többen elájultak, hisztériás rohamot kaptak. Szóval botrányjal fejeződött be...
- ANTON *(szinte csak magának)* Nagy események történtek itt nálam: az éjjel esett az eső... A hidegek elmúltak, ismét hőség van. Csak az írás nem megy. Az új darab vontatottan halad... Amikor mostanában írok, vagy arra gondolok, hogy írnom kell, akkora undort érzek, mintha olyan káposztalevest ennék, amiben svábbogarat találtak...
- OLGA *(őszinte, fájdalmas)* Éjszaka sokáig nem tudtam elaludni, sírtam és állandóan komor gondolatok ötlöttek a fejembe. Hirtelen úgy elszégyelltem magam, hogy a feleségednek hívnak. Milyen feleséged vagyok? Te egyedül vagy, vágyódsz utánam, unatkozol...
- ANTON De hát, mit tegyünk, galambocskám? Ha velem élnél egész télen, el lenne rontva az életed, engem pedig a székelyen

marna... Én tudtam, hogy színésznőt veszek el – világosan felmértem, hogy télen te Moszkvában fogsz élni. Egy milliomodnyira sem érzem magam megsértve, vagy megbántva – ellenkezőleg...

OLGA Ne hidd, hogy ez csak egy hangulat. Ez állandóan kínoz és mardos engem. Milyen feleséged vagyok én? Szégyellek az édesanyád szemébe nézni. Ezt meg is mondhatod. És emiatt nem írok neki.

ANTON *(belevág)* Ne beszélj butaságokat... mi ketten egy nagyon rendes házaspár vagyunk, hogy nem zavarjuk egymás dolgait. Ezért hát, duckóm, ne gyötörj engem a lelkipurdalásoddal. Hiszen szereted a színházat? Ha nem szeretted volna, akkor más lett volna. Nos, Krisztus legyen veled... *(visszaül az asztalhoz - magában)* Nem tudok dolgozni... Olyan távol vagyok mindentől, hogy kezdem már elveszíteni a lélekjelenlétemet. Azt hiszem, hogy én, mint író már elavultam, és mindegyik mondat, amelyet leírok, sehova sem valónak, és teljesen feleslegesnek tűnik. - Csak hét évig fognak olvasni, és én még ennél is kevesebbig fogok élni: hatig.

OLGA Galambocskám, ne írd borúlátó leveleket. Rád, mint íróra szükség van, nagy szükség van - hogy meg lehessen pihenni, hogy az emberek emlékezzenek arra: a világon van költészet, igazi szépség, finom érzések, hogy vannak szerető, emberséges lelkek, hogy az élet óriási és gyönyörű. Ilyen író, mint te nincs, és nincs - ezért ne zárkózz magadba, ne gubózz be. Írjál! Hogy áll a Cseresznyéskert? Úgy várják, mint mennyei mannát. Írjál! Csókollak, csókolom a kezeidet és fohászok Istenhez, hogy jól legyél. Nagyon várják a darabot... Mikor küldöd?

Haldoklás

ANTON Kis lovacskám, éljen az én és az ti végtelen türelmetek! A darab kész van, végérvényesen kész, és holnap este, vagy legkésőbb holnapután már küldöm Moszkvába... Írjál! Mikor kapom meg végre a leveleidet? Ha itt élnél mint én, ebben a meleg-Szibériában, megértenéd a türelmetlenségem...

OLGA Micsoda izgalommal teli nap volt tegnap, drágám, szerelmem! Nem bírtam írni neked, széthasadt a fejem. Már három napja vártam a színdarabot és izgultam, hogy nem kaptam meg. Végül tegnap reggel, még ágyban voltam, amikor meghozták. Milyen izgalommal fogtam és bontottam ki – el se tudod képzelni. Háromszor vettem keresztet. Fel se keltem addig, amíg fel nem faltam az egész darabot. Mohón faltam. A 4. felvonáson felzokogtam. A 4. felvonás elképesztő. Az egész színdarab nagyon tetszik nekem. Közönségesen fejezem ki

magam. A te műveidhez szép, finom nyelv szükséges. Elolvastam, és nekem minden, határozottan minden tetszik, mintha Ranyevszkája családjában lettem volna, mindenkit láttam, mindenkivel együtt szenvedtem, éltem.

ANTON *(szinte csak magában)* Már írtam neked arról, milyen kudarc ért: a Brocart féle por nem habzik... Először azt hittük, túl sok vizet tettünk hozzá, de másodszor már nem tudtuk, hogy mit gondoljunk... nem habzik...

OLGA *(lapozza a példányt, folytatja a rajongást)* Semmiben sem hasonlít az előző színdarabjaidhoz; semmilyen vontatottság nincs sehol. Könnyed és finom minden. Nagyon drámai a 4. felvonás. Az egész dráma téled szokatlanul erős, nagyhatású, derűs. Elolvastam és elszaladtam a színházba. Ott felfüggesztették a próbát... Ha láthatnád az emberek arcát, mindenkét, aki a „Cseresznyés kert” fölé hajolt. Persze, mindenki unszolt – azonnal olvassuk el. Kulcsra zártuk az ajtót, a kulcsot kivettük és elkezdtünk olvasni. Valamennyien áhítattal hallgattuk, különös arckifejezéssel, az olvasást nevetéssel, vagy helyeslő jelekkel szakítottuk félbe.

ANTON Micsoda szenvedés a jobb kéz körmeit levágni. És egyáltalán rossz nekem feleség nélkül. A kis köntösödhöz hozzászokom, de Jaltát nem tudom megszokni... nincs hova menni, nincs kivel szót váltani, s nem érdemes dolgozni sem, mivel úgysem látom és hallom a munkáimat. A pianínó és én – két lény a házban, amely hangtalanul és értetlenül éli életét, nem tudván, miért állítottak ide minket, amikor nincs aki megszólaltasson bennünket... Újraolvasom a leveleidet...

OLGA Ma reggel Sztanyiszlávskij olvassa a darabot, holnap pedig felolvassák a társulatnak.... olyan író vagy, hogy hirtelen nem lehet az egészet átfogni, minden olyan mély és erőteljes. Bele kell élnie magát az embernek és csak azután beszélni. Ah, olyan jó minden! Milyen csodálatosan meg van írva Gájev, Lopahin... Ljubov Andrejevna csodálatosan „könnyednek” sikerült de pokolian nehéz. Csodálatos szerep...

ANTON *(régie levelek közt kutat)* Azt kérdezed itt: mi az élet? Ez ugyan olyan, mint megkérdezni mi a sárgarépa? Sárgarépa – az sárgarépa és a többi ismeretlen... *(öltözik, készül az utazásra)*

OLGA *(levelet olvas)* Egyik barátja azt írta: „Noha felkészítettek arra, amit látni fogok, de ami elém tárult, túlnőtt minden előzetes várakozáson, még a legsötétebben is. A párnákkal telerakott díványon, egy félig kabát-, félig köntösfélében, takaróba bugyolált lábbal egy sovány kicsinek látszó ember ült, keskeny vállakkal, keskeny vértelen arccal... Kinyújtotta gyenge, viaszsárga kezét, amelyre még ránézni is szörnyű volt, aztán rám nézett gyengéd, de már mosolytalan pillantásával, s így

szólt: Hamarosan külföldre utazom. Isten önnel. Megyek meghalni.” *(összehajtogatja, elteszi a levelet)*

Rengetegen kijöttek az állomásra... mindenki látni akarta... *(itt már nagyon tartja magát, hogy ne sírjon. Anton fájdalmasan nézi)* Badenweilerben egy szállodában, július másodikán kora éjjel felébredt és életében először maga kérte, hogy küldjek orvosért... az orvos megérkezett kámforinjekciót adott, oxigént lélegeztetett be vele, s pezsgőt hozatott a betegnek... Anton tudta, hogy a halálán van... felült, s valahogy jelentőségteljesen, németül (nagyon keveset tudott németül) hangosan így szólt az orvoshoz: „Ich sterbe...” Aztán fogta a poharat, arcát felém fordította, elmosolyodott s azt mondta *(szárazon, minden pátosz nélkül)* „Régen ittam pezsgőt...”
...nyugodtan fenéig ürítette a poharat, csendesen a bal oldalára fordult, s hamarosan örökre elcsendesedett...

ANTON

OLGA

Sötét